

ADEDE
SEARCH & RECOVERY

2017

Archeologienota Baron Tibbautstraat te Overmere (Oost-Vlaanderen).

ADEDE Archeologisch Rapport 206

JANSSENS D.

CLAEYS S.

ADEDE ARCHEOLOGISCH RAPPORT 206

Archeologienota Baron
Tibbautstraat te Overmere
(Oost-Vlaanderen).

JANSSENS DAVID & CLAEYS SIMON

Colofon

Uitgever	ADEDE bvba
Jaar van uitgave	2017
Plaats van uitgave	Gent
Redactie	Claeys Simon & Janssens David
ISSN	2033-6810

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van ADEDE bvba.

ADEDE bvba is niet verantwoordelijk voor eventuele schade voortvloeiend uit De adviezen

Inhoudsopgave

1	Administratieve fiche	- 5 -
2	Bureauonderzoek	- 10 -
2.1	Archeologische voorkennis	- 10 -
2.2	Aanleiding van het onderzoek.....	- 10 -
2.3	Doel van het onderzoek	- 10 -
2.4	Huidige situatie projectgebied	- 11 -
2.5	Beschrijving geplande werken.....	- 11 -
2.6	Randvoorwaarden	- 12 -
2.7	Werkwijze	- 12 -
3	Assessmentrapport.....	- 19 -
3.1	Landschappelijke situering van het onderzoeksgebied.....	- 19 -
3.2	Geo(morfo)logische en bodemkundige situering van het onderzoeksgebied	- 21 -
3.2.1	Tertiair geologisch	- 21 -
3.2.2	Quartaire geologisch	- 22 -
3.2.1	Bodem	- 23 -
3.2.1.1	Bodemkaart en bodemtypekaart	- 23 -
3.2.1.1	Potentiële erosiekaart en erosiegevoeligheidskaart.....	- 25 -
3.2.1.1	Bodemgebruiksbestand 2001.....	- 27 -
3.2.1.1	Boringen DOV	- 28 -
3.2.1.2	Gewestplan.....	- 29 -
3.3	Historische situering van het onderzoeksgebied	- 30 -
3.3.1	Algemene historische situering	- 30 -
3.3.2	Historisch kaartmateriaal	- 30 -
3.3.2.1	Kaart van Horenbault (Figurative kaart van de prochien van Loochristi, Seveneecken, Overmeire en Destelberghe).....	- 30 -
3.3.2.2	Figuratieve kaart van Overmere 1726.....	- 31 -
3.3.2.3	Kaart van Ferraris (1771 – 1778)	- 32 -
3.3.2.4	Atlas der Buurtwegen.....	- 33 -
3.3.2.5	Topografische kaart Vandermaelen (1846 – 1854).....	- 34 -
3.3.2.6	Kaart van Popp (1842 – 1879)	- 35 -
3.3.2.7	Luchtfoto's 1952, 1971 & 1979 - 1990	- 36 -

3.4	Archeologische situering van het projectgebied.....	- 38 -
4	Besluit	- 41 -
4.1	Besluit gespecialiseerd publiek	- 41 -
4.1.1	Archeologische waardering.....	- 41 -
4.2	Besluit breed publiek.....	- 42 -
5	Bibliografie.....	- 43 -
6	Lijst van plannen.....	- 44 -
7	Lijst van figuren	- 46 -
8	Bijlagen	- 47 -

1 Administratieve fiche

Projectcode	2017E259
Site	Overmere – Baron Tibbautstraat
Projectsigle ADEDE	OVE-BAR
Ligging	Ter hoogte van Baron Tibbautstraat 61-63 9290 Overmere/Berlare
Bounding Box	Punt 1 (ZW): X: 119701,054m Y: 192931,155m Punt 2 (NO): X: 119982,571m Y: 193085,672m
Topografische kaart	Zie plannr. 1 (onderaan paragraaf)
Kadaster	Zie plannummer 3
Soort onderzoek	Bureaustudie
Opdrachtgever	LANDEXPLO
Aard van de vervolgw werken	Aanleg intern wegtracé met nutsvoorzieningen
Uitvoerder	ADEDE bvba
Erkenningsnummer ADEDE bvba	2015/00058
Erkend archeoloog	Claeys Simon 2017/00184 Cattrysse Alexander 2017/00187
Tijdelijke bewaarplaats archief	ADEDE bvba
Bibliografische referentie	Janssens D. & Claeys S., 2017, Archeologienota Baron Tibbautstraat te Overmere (Prov. Oost- Vlaanderen), ADEDE Archeologisch Rapport 206, Gent.
Grootte projectgebied	Ca. 52623m ²
Periode uitvoering	Mei 2017
Thermen thesaurus Onroerend Erfgoed	Bureauonderzoek, archeologienota
Verstoorde zones	Zie plannummer 4

ADEDE
SEARCH & RECOVERY

OVERMERE (BERLARE) BARON TIBBAUTSTRAAT

Plannr. 1
Topografische kaart

2017E259 22/05/2017

© AGIV

Legende

 Projectgebied

0 750
Meter

OVERMERE (BERLARE)
BARON TIBBAUTSTRAAT

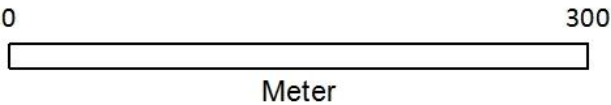
Plannr. 2
Orthofoto 2016

2017E259 22/05/2017

© AGIV

Legende

 Projectgebied

ADEDE
SEARCH & RECOVERY

OVERMERE (BERLARE) BARON TIBBAUTSTRAAT

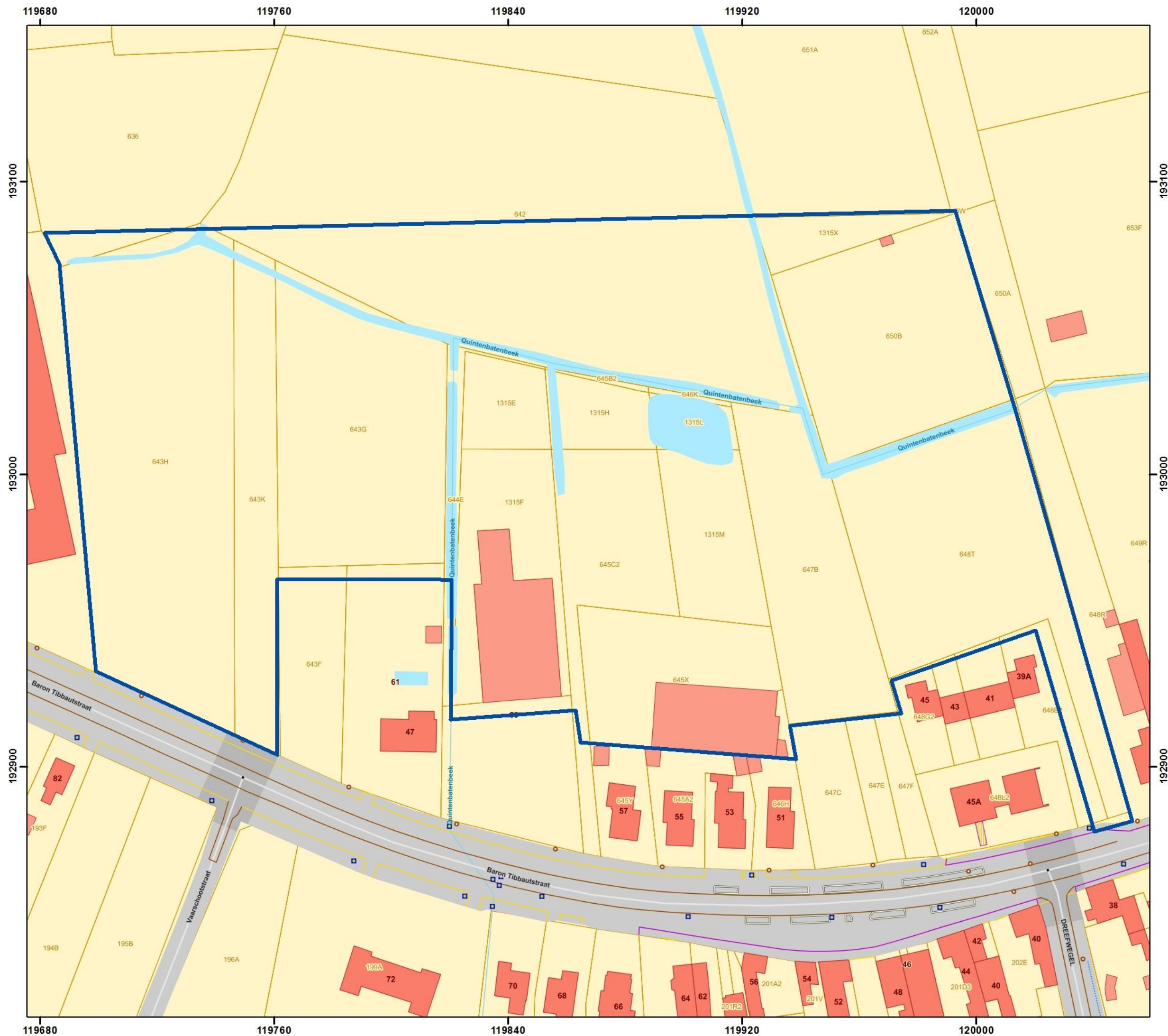
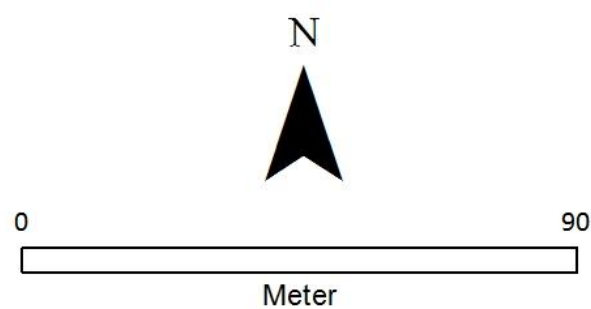
Plannr. 3
GRB (kadaster)

2017E259 22/05/2017

© AGIV

Legende

 Projectgebied

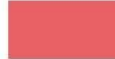
OVERMERE (BERLARE)
BARON TIBBAUTSTRAAT

Plannr. 4
Gekende verstoorde zones

2017E259 22/05/2017

© AGIV

Legende

- Projectgebied
- Verharding
- Bebouwing
- Drinkplaats

0 90
Meter

2 Bureauonderzoek

2.1 Archeologische voorkennis

Binnen het projectgebied werd nog geen voorgaand archeologisch onderzoek uitgevoerd. Het gebied is daarentegen gelegen in een archeologische zone en er zijn wel meldingen uit de onmiddellijke en ruimere omgeving van het onderzoeksgebied aangegeven in de Centraal Archeologische Inventaris (CAI). Deze zullen besproken worden in §3.4 *Archeologische situering van het onderzoeksgebied*.

2.2 Aanleiding van het onderzoek

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij het onderzoeksgebied niet binnen een vastgestelde archeologische zone ligt, het perceeloppervlak meer dan 3000m² bedraagt en de bodemingreep meer dan 5000m². De initiatiefnemer is daarom verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

2.3 Doel van het onderzoek

Deze archeologische nota heeft tot doel om door middel van de bestaande archeologische, geografische, geologische, en historische bronnen de mogelijkheid tot het aantreffen van archeologisch waardevolle sites binnen het projectgebied te onderzoeken. Aan de hand van de verzamelde informatie wordt vervolgens een programma van maatregelen opgesteld met het doel de archeologische kennis te bewaren voor de volgende generaties.

Volgende onderzoeksvragen worden in deze archeologienota behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied?
- Zijn er archeologische sites met relevante cultuurhistorische waarde gekend op of in de omgeving van het onderzoeksgebied?
- Hoe evolueerde het historisch landgebruik van het onderzoeksgebied?
- Hoe evolueerde de historische bebouwing van het onderzoeksgebied?
- Wat is de potentiële impact van de geplande werken op het cultuurhistorisch en archeologisch erfgoed?

2.4 Huidige situatie projectgebied

De bestaande toestand varieert van een braakliggend deel weideland in het westen gescheiden van het oostelijke perceel door middel van een bomenrij ter hoogte van de Quintenbatenbeek. Op dit perceel is bebouwing aanwezig in de vorm van een loods. Ten oosten bevindt er zich eveneens een loods, achterliggend op het perceel bevindt er zich een drinkplaats. Het perceel wordt achterliggend begrensd door de eerder vermelde beek.

Voor een inplantingsplan van de bestaande toestand wordt verwezen naar plannr. 5.

2.5 Beschrijving geplande werken

Volgend op de stedenbouwkundige vergunning zullen verscheidene ingrepen plaatsvinden binnen het onderzoeksgebied. De gehele zone wordt voorzien als KMO zone waarbij circa 26 units kunnen ingeplant worden. Deze zullen verbonden zijn door middel van een intern wegtracé met rond punt in het oosten waarbij parkeerplaatsen voorzien worden langs de rand van de weg evenals in noordwestelijke hoek.

De vergunningsaanvraag in deze eerste fase slaat enkel op het aanleggen van het wegtracé en enkele infrastructuurwerken verspreid over het projectgebied. De aanleg van de units zal plaatsvinden in een latere fase. Hoewel deze reeds werden opgenomen in het grondplan bevindt deze fase zich momenteel nog in een ontwerpfase. Het slopen van de bestaande bebouwing maakt evenmin deel uit van de stedenbouwkundige vergunningsaanvraag.

De infrastructuurwerken opgenomen binnen deze stedenbouwkundige vergunning omvatten naast het aanleggen van de wegenis en parkeergelegenheid ook de aanleg van een brandweg, het dempen van de waterpartijen, rooien van bomen, aanleggen van een nieuwe waterloop, aanleggen van een talud en de aanleg van nutsleidingen en een pompstation. Hierbij wordt getracht zoveel mogelijk gebruik te maken van grond van binnen het projectgebied.

Langs de noordelijke grens van het projectgebied is een nieuwe traject voorzien voor de beken die eerst gedempt worden. Voor deze nieuwe waterloop zijn een aantal afgravingen voorzien variërend in diepte tussen 1,83m en 0.8m ten opzichte van het huidige maaiveld.

Langs de zuidelijke grens van het projectgebied zijn een talud met een waterloop en wadi voorzien. Voor de wadi is een afgraving gepland van 0,3m ten opzichte van het huidige maaiveld, voor de waterloop hier een afgraving van 0.8m ten opzichte van het huidige maaiveld. De taluds zullen worden opgehoogd tot een hoogte van 1,5m ten opzichte van het huidige maaiveld. Aan de meest westelijke punt van het talud is ook nog een gracht gepland, deze loopt parallel met de weg die daar

van noord naar zuid de verbinding vormt tussen de parking en de straat. Hiervoor is een afgraving van 1.6m ten opzichte van het huidige maaiveld voorzien.

De nutsleidingen worden ingepland onder een lichte helling met als maximumdiepte 2m onder het huidige maaiveld. De nutsleidingen zullen zich onder het wegtracé bevinden en slechts op beperkte plaatsen hierbuiten treden. Ter hoogte van de parking, noordwestelijk van de weg zal tevens een pompstation worden ingepland waarvoor een plaatselijke bodemingreep tot 3,5m diepte (ten opzichte van het huidige maaiveld) is voorzien.

Voor de aanleg van de verharde weg, parkeergelegenheden en brandweg is telkens een maximaafgraving van 0,6m ten opzichte van het huidige maaiveld voorzien.

Voor deze infrastructuurwerken en het dempen van de waterpartijen wordt getracht zoveel mogelijk grond van binnen het projectgebied te recupereren. Hierdoor wordt na de aanleg van de nieuwe gracht, en de taluds het terrein genivelleerd ter voorbereiding van het aanleggen van het wegtracé en in een latere fase de units.

Voor een inplantingsplan van de geplande toestand wordt verwezen naar plannr. 6¹. Groter detail werd bijgevoegd in bijlage.

2.6 Randvoorwaarden

Eventueel vervolgonderzoek kan pas aangevat worden na het rooien van de bomen waarvoor een kapvergunning vereist is. Hierdoor dient eventueel vervolgonderzoek met ingreep in de bodem uitgevoerd te worden via uitgesteld traject.

2.7 Werkwijze

Dit bureauonderzoek heeft tot doel de aanwezigheid en de bewaringstoestand van de archeologische resten binnen het projectgebied in te schatten, alsook de impact van de geplande werken op het aanwezige archeologische erfgoed. Op basis van de verworven kennis kunnen concrete aanbevelingen geformuleerd worden voor een eventuele verder prospectie-/opgravingsstrategie. De archeologische verwachting van het projectgebied wordt gebaseerd op gekende geologische, landschappelijke, archeologische, historische en geografische bronnen. Hiervoor wordt beroep gedaan op gekende literatuur, de Centraal Archeologische Inventaris, het Geoportaal van Onroerend Erfgoed en de Databank Ondergrond Vlaanderen. Dit alles wordt vervolgens samengelegd met topografische kaarten, recente luchtfoto's, kadasterkaarten en plannen van de gekende/geplande toestand.

¹ De inplanting van de percelen en de intekening van de bebouwing maakt geen deel uit van de vergunningsaanvraag en zijn hier louter indicatief.

Overzicht geconsulteerde kaarten:

- Onderzoeksgebied:
 - Inplantingsplan huidige toestand
 - Inplantingsplan geplande toestand
 - Doorsnede bestaande toestand
 - Doorsnede nieuwe toestand
- Geografische/geo (morfo)logische en bodemkundige situering:
 - Topografische kaart
 - Orthofoto
 - Kadasterkaart
 - Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II
 - Tertiair geologische kaart
 - Quartair geologische kaart
 - Bodemtypekaart
 - Potentiële bodemerosiekaart
 - Erosiegevoeligheidskaart
 - Bodemgebruiksbestand
- Historische situering:
 - Jacob Van Deventer
 - Sanderus
 - Cartes des Pays-Bas van Fricx
 - Kaart van Planchet
 - Maquette van Nézot
 - Kaart van Ferraris
 - Atlas der Buurtwegen
 - Vandermaelen kaarten
 - 19e eeuwse kadaster
 - Kaart van Popp, 1842-1879
 - Luchtfoto's
- Archeologische situering:
 - Geoportaal Centraal Archeologische Inventaris
 - Inventaris Onroerend Erfgoed

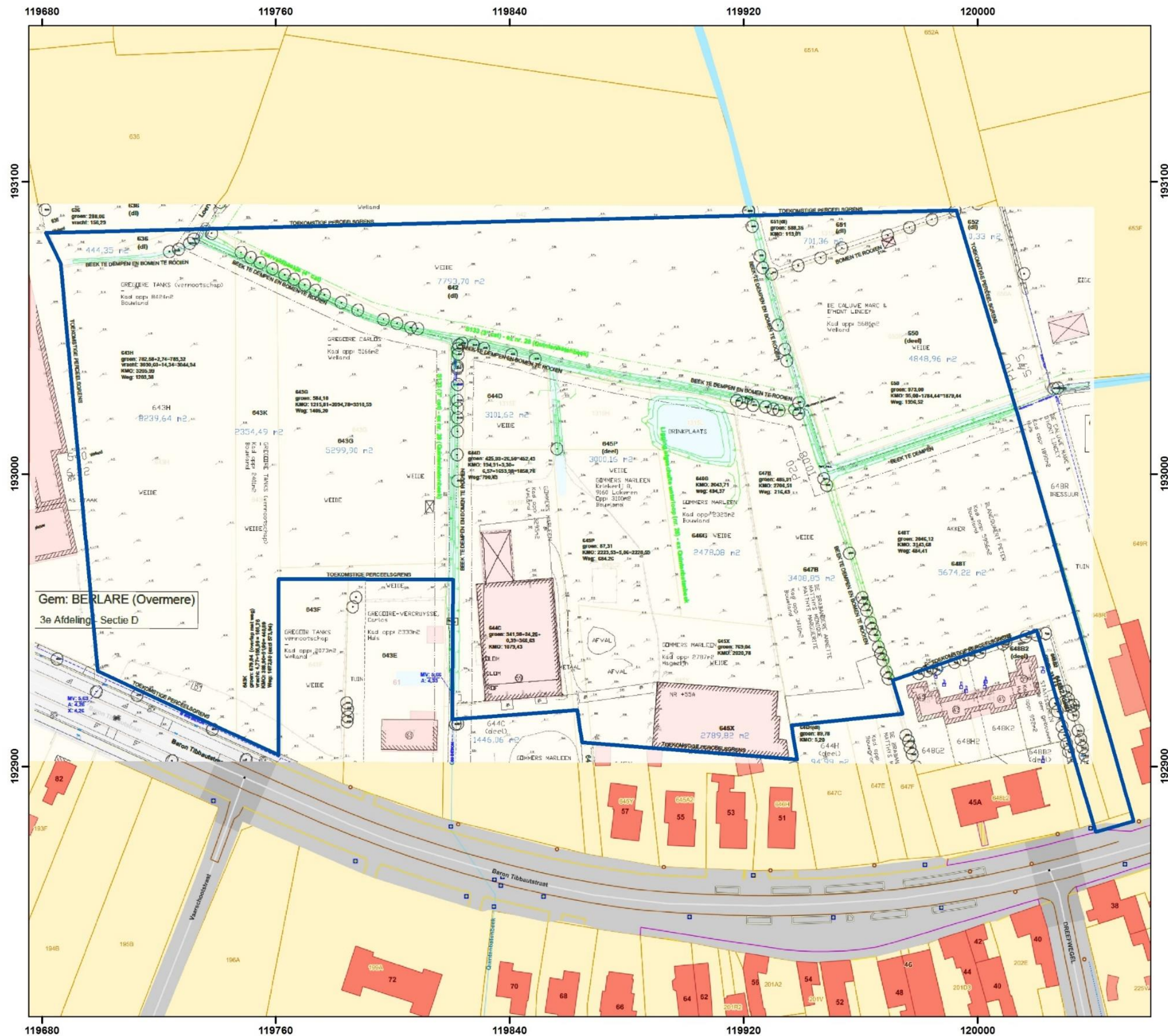
Plannr. 5
Inplantingsplan bestaande toestand

2017E259	22/05/2017
----------	------------

© AGIV, opdrachtgever

Legende

Projectgebiet

ADEDE
SEARCH & RECOVERY

OVERMERE (BERLARE) BARON TIBBAUTSTRAAT

Inplantingsplan geplande toestand

2017E259 28/08/2017

© AGIV

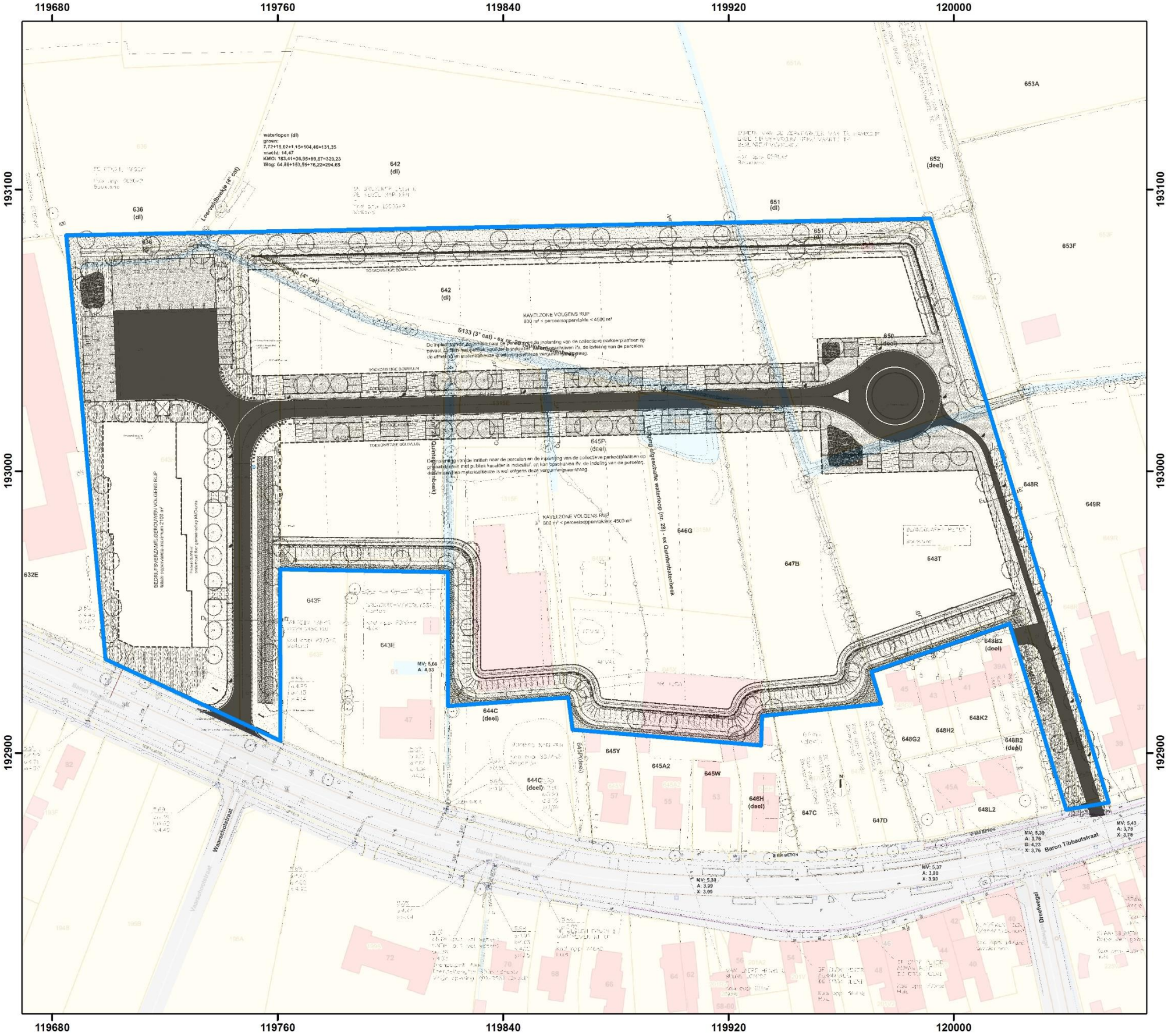
Legende

Projectgebied

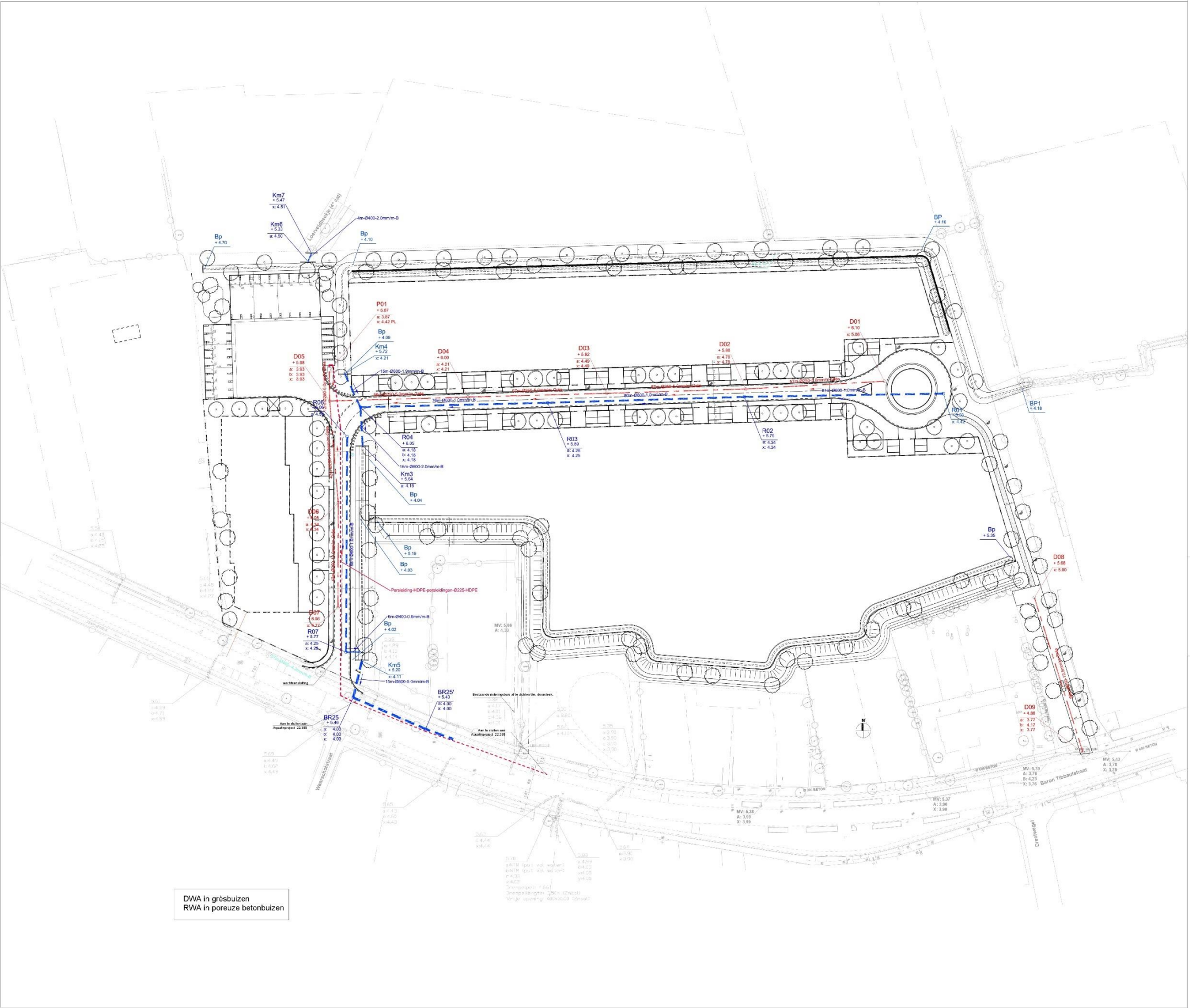
N

090

Meter

DWA in grèsbuizen
RWA in poreuze betonbuizen

LANDSCHAPARCHITECT:
AVANTGARDEN BV
WUJESSEWOP 1 - 2110 WUJESSE
TEL. 02533 85 84 - FAX. 02533 87 50
info@avantgarden.be
www.avantgarden.be

INFRASTRUCTUUR:
K&K ENGINEERING BV
Avenue Business Park, Guldensporenpark
Building 8 - 1120 Brussels
TEL. 02533 31 51 - FAX. 02533 31 51
gen@kgroup.be
www.kgroup.be

NR.
03/06

ONTWERP
BEDRIJVENPARK
Baron Tibbautstraat thv. nr 61
B-1039 Overmere

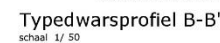
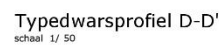
SCHAAL
1/500

OPDRACHTGEVER
LANDEXPLO Berlare **LANDEXPLO**
Eugène Demulderlaan 89
B-1039 Brussel
INDUSTRIAL LAND DEVELOPMENT

PLAN BOUWAANVRAAG
RIOLERINGSPLAN

GETEKEND GEWUJZIGD
2015-12-09: RGE

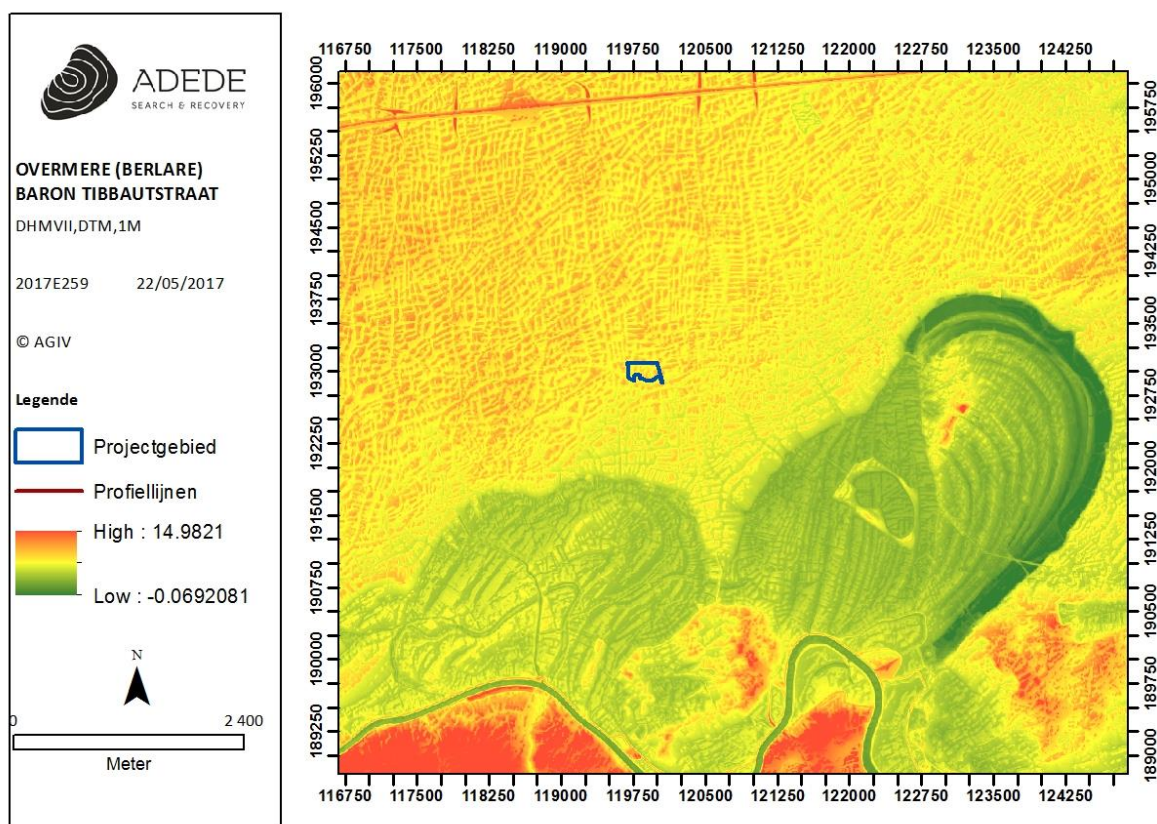
ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ

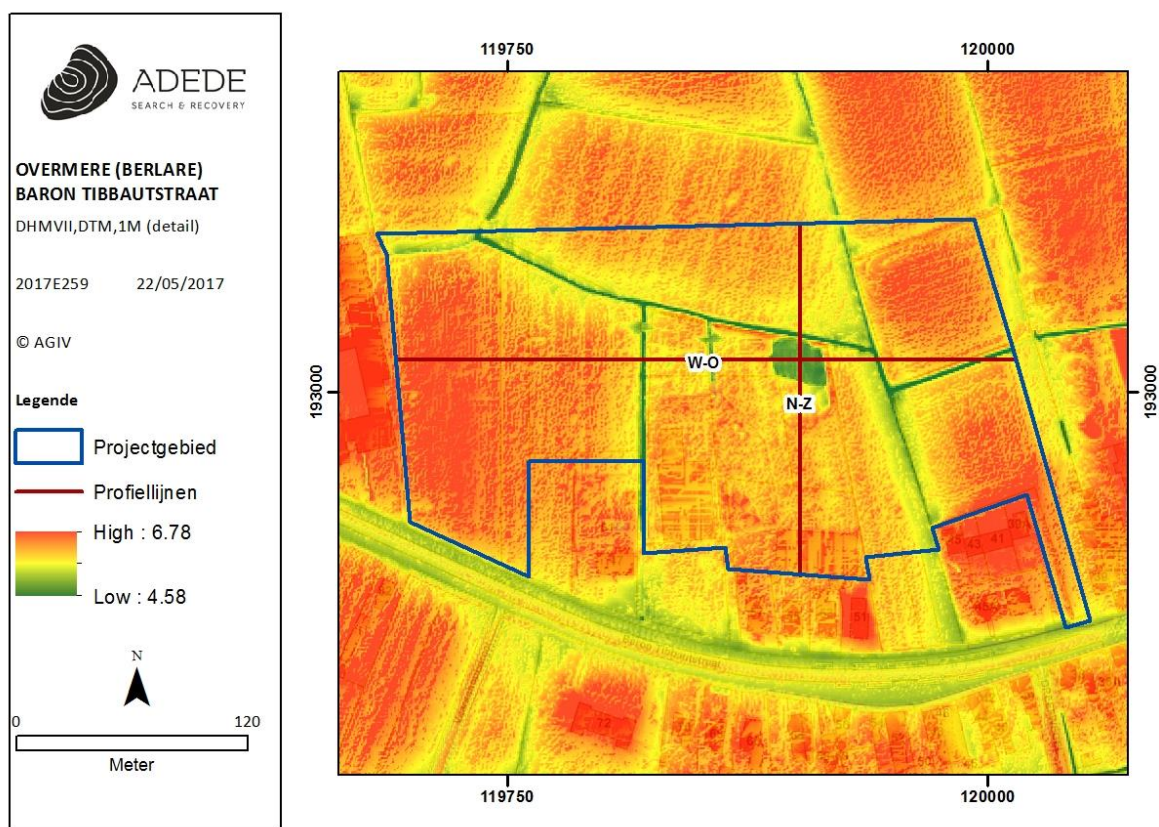
3 Assessmentrapport

3.1 Landschappelijke situering van het onderzoeksgebied

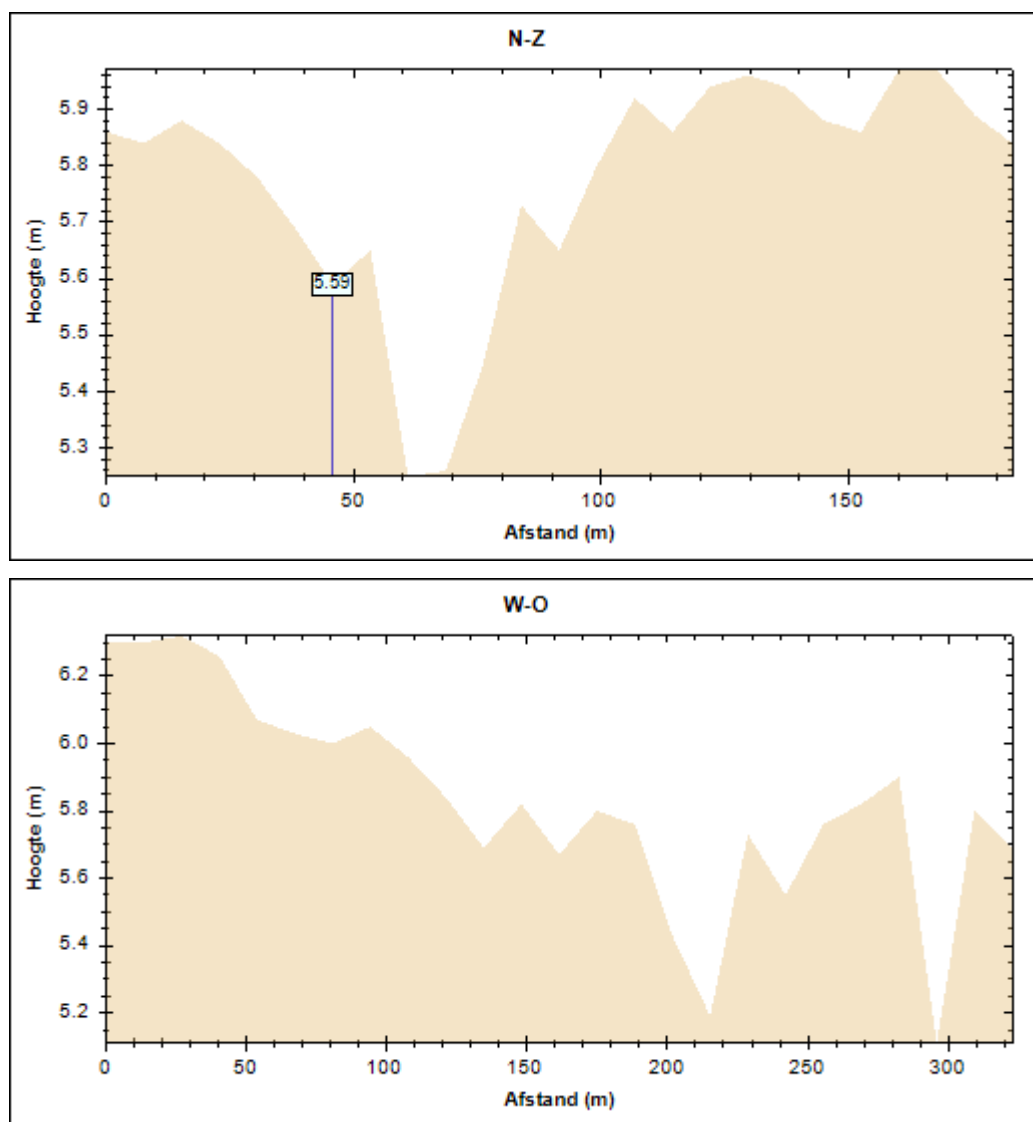
Topografisch gezien is het gebied gelegen binnen een zone die weinig hoogteverschillen kent. Het ligt in de Binnen Zandstreek in de Vlaamse vallei. De omgeving wordt gekenmerkt door lintbebouwing omgeven door akker- en weiland. De gemiddelde hoogte van het projectgebied bedraagt 6m TAW. De Baron Tibbautstraat is een onderdeel van de Steenweg van Gent via Zele naar Dendermonde.

Figuur 1. Situering van het projectgebied op het DHM VII, digitaal terreinmodel 1m.

Figuur 2. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m (detail).

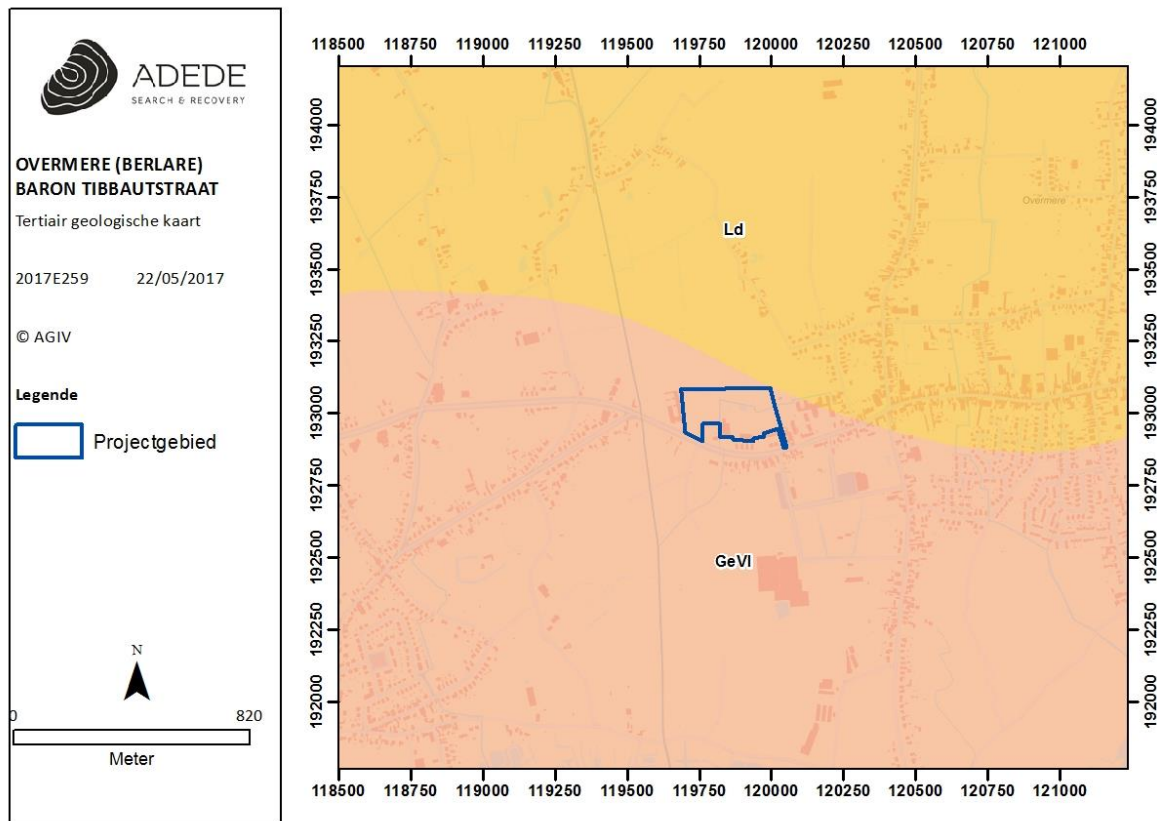
Figuur 3. Hoogteprofielen van het projectgebied.

3.2 Geo(morfo)logische en bodemkundige situering van het onderzoeksgebied

3.2.1 Tertiair geologisch

De tertiair geologische kaart (1:50.000) geeft de lithologie van de afzettingen onder de quartaire afzettingen weer. Het onderzoeksgebied bevindt zich tertiair-geologisch binnen het **Lid van Vlierzele (GeVI)** (deel van de **Formatie van Gentbrugge**, 50 miljoen jaar oud), wat neerkomt op mariene bodems bestaande uit klei, zand en silt uit het vroeg-Eoceen. Dit manifesteert zich op terrein in mariene afzettingen van groen tot grijsgroen fijn zand met bioturbatie, soms kleihoudend, met plaatselijk dunne zandsteenbankjes. Dit zand is glauconiet- en glimmerhoudend.

Net ten noorden van het onderzoeksgebied dagzoomt de jongere **Formatie van Lede**. Deze formatie is een ondiep mariene afzetting die afgezet is tijdens het Eoceen door de zee die toen het noorden en het midden van België bedekte. Het is samengesteld uit lichtgrijs, fijn zand waartussen soms kalksteenbanken kunnen voorkomen en waar onderaan de laag een basisgrind aanwezig is. Verder is het kalkhoudend en fossielhoudend en kan het soms ook glauconiet bevatten.

Figuur 4. Situering van het projectgebied op de tertiair geologische kaart.

3.2.2 Quartair geologisch

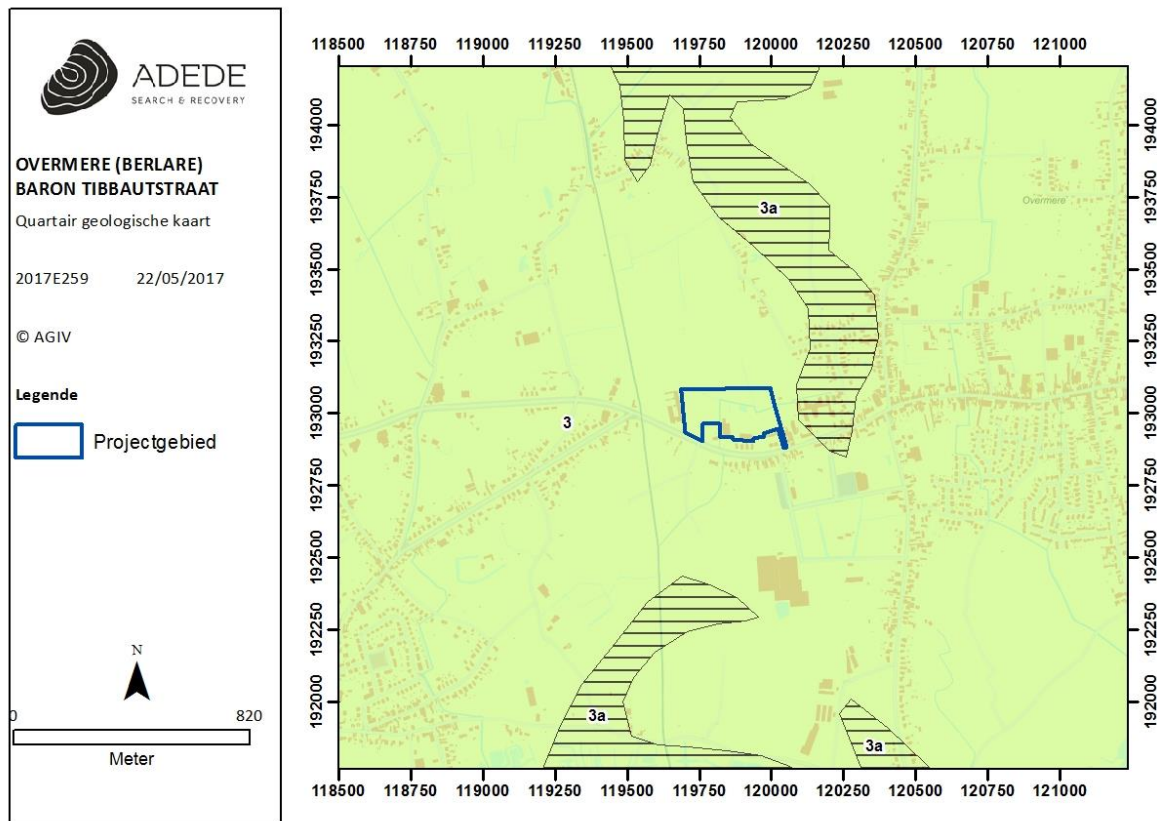
Het volledige onderzoeksgebied is gesitueerd in eenzelfde quartaire afzetting, met name **profieltype**

3. De opbouw van dit profieltype is als volgt :

- ELPw en/of HQ: Dit zijn eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) of mogelijk Vroeg-Holoceen. In het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen bestaan deze afzettingen voornamelijk uit silt (loess) en in de meer noordelijke en centrale delen van Vlaanderen, waar het onderzoeksgebied zich bevindt, zijn deze

opgebouwd uit zand tot zandleem. Anderzijds kunnen er eveneens hellingsafzettingen van het quartair aanwezig zijn.

- FLPw: Dit zijn fluviale afzettingen, aanwezig onder de zandige eolische afzettingen, van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen).

Figuur 5. Situering van het projectgebied op de quartair geologische kaart.

3.2.1 Bodem

In dit hoofdstuk worden achtereenvolgens de bodemkaart, bodemtypekaart, potentiële erosiekaart, erosiegevoeligheidskaart, het bodemgebruiksbestand, boringen en het gewestplan besproken.

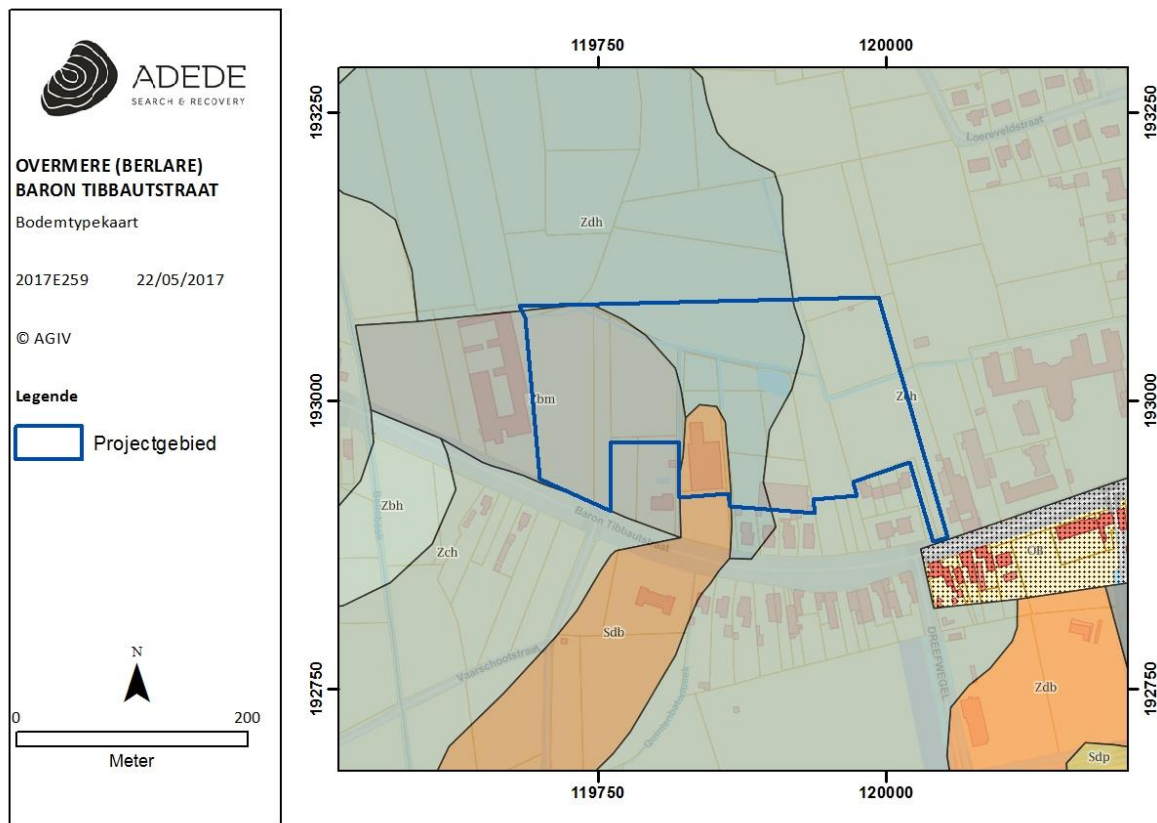
3.2.1.1 Bodemkaart en bodemtypekaart

Op de bodemtypekaart worden ter hoogte van het onderzoeksgebied volgende bodems terug gevonden:

- **Zbm**: Dit is een matig droge zandbodem met een dikke antropogene humus A-horizont (dikte = minimum 60 cm). De aanwezigheid van resten baksteen, houtskool en scherven

wijst op de antropogene invloed. De bodems zijn gevoelig aan zomerdroogte en mits bemesting zijn ze geschikt voor de meeste zandteelten.

- **Zdh:** Deze zandbodems bevatten een verbrokkelde ijzer en/of humus B-horizont. Ze worden gekenmerkt door een sterk gehomogeniseerde bovengrond die tot meer dan 30cm kan zijn in dikte, donker bruingrijs van kleur is en een hoog humusgehalte bevat. De roestverschijnselen zijn moeilijk waar te nemen door een vaak hoge grondwaterstand (tot onderste deel van B-horizont). Deze bodems hebben een goede waterhuishouding in de zomer maar zijn te nat in de winter. Het zijn goede zandgronden en matig goed voor weiden.
- **Zch:** Dit zijn zandbodems met een verbrokkelde ijzer- en/of humus B-horizont. De donkere bruingrijze, goed humeuze bovengrond (dikte = 30 – 60 cm) ligt op een podzol B-horizont (dikte 20 – 30 cm) die verbrokkeld is in harde concreties. De roestverschijnselen komen voor vanaf 60 – 80 cm. De waterhuishouding in deze gronden is goed in de winter maar te droog in de zomer waardoor ze slechts matig geschikt zijn voor zomerteelten en minder geschikt zijn als weide.
- **Sdb:** Deze bodems zijn opgebouwd uit lemige zandgronden en bevatten een structuur B-horizont (. . b). De bovenlaag heeft een dikte van ca. 30cm en heeft een bruine tot grijsbruine kleur. Roestverschijnselen zijn waar te nemen vanaf een diepte van ca. 40 – 60cm. De waterhuishouding in deze bodems varieert van te nat in de winter tot af en toe te droog in de zomer. Deze gronden zijn geschikt voor akkerteelt, weiland en intensieve groenteteelt.

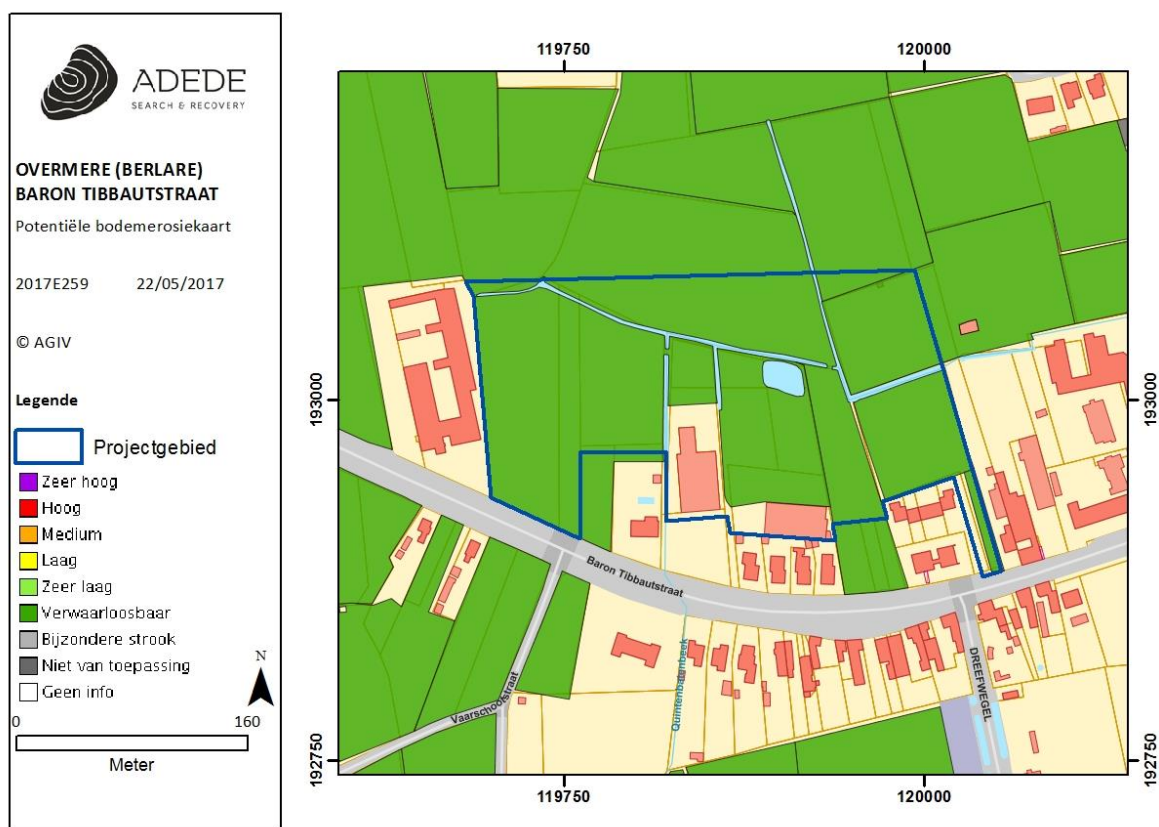

Figuur 6. Situering van het projectgebied op de bodemtypekaart.

3.2.1.1 Potentiële erosiekaart en erosiegevoeligheidskaart

De potentiële bodemerosie per perceel houdt rekening met onder meer het bodemtype, de hellingsgraad en de hellingslengte van het perceel. Het houdt echter geen rekening met het huidige landgebruik. Ter hoogte van het onderzoeksgebied zijn er verschillende percelen waarvan deze informatie beschikbaar is. Hieruit kan geconcludeerd worden dat de potentiële erosiegevoeligheid verwaarloosbaar is.

Het onderzoeksgebied is benoemd als zijnde van erosiegevoeligheid klasse 5, wat wil zeggen dat er zeer weinig erosiegevoeligheid is.

Figuur 7. Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart.

Figuur 8. Situering van het projectgebied op de erosiegevoeligheidskaart.

3.2.1.1 Bodemgebruiksbestand 2001

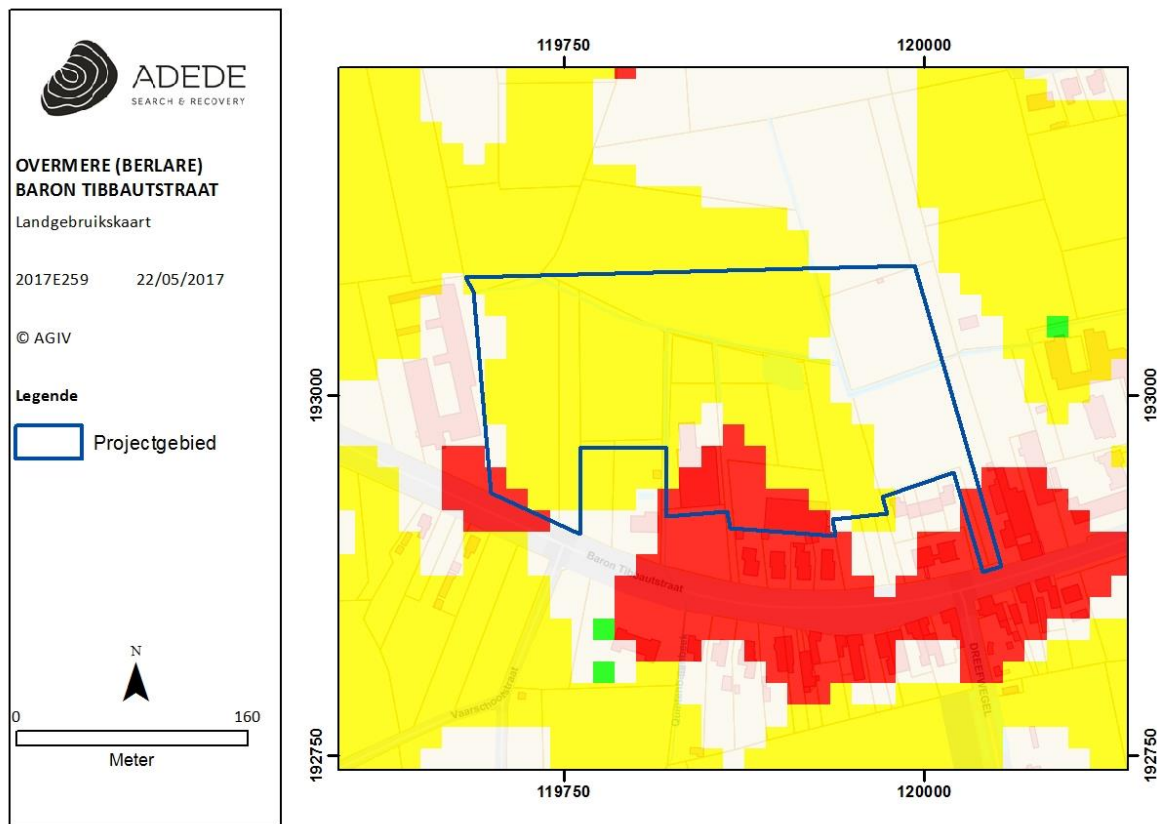
Om het landgebruik ter hoogte van het onderzoeksgebied na te gaan werd gebruik gemaakt van het bodemgebruiksbestand, opname 2001. Hierop valt te zien dat het grootste deel van het onderzoeksgebied als volgt gekarteerd staat:

- **Weiland:** De bodem bij dit landgebruik is bedekt met gras en is niet gelegen in het overstromingsgebied van een rivier.

In kleinere zones aan de randen van het terrein zijn andere landgebruiken aanwezig:

- **Akkerbouw:** Hierbij wordt de bodem gebruikt in rotatiesystemen waarbij jaarlijks gewassen worden geoogst, inclusief braakland.
- **Andere bebouwing:** Hierbij wordt het grootste deel van het gebied bedekt door structuren, zoals gebouwen, wegen en artificiële oppervlakten; groene oppervlakten en open bodem. Bij dit landgebruik is typisch tussen de 30 en 80% van de bodem verhard².

² <http://www.geopunt.be>

Figuur 9. Situering van het projectgebied op het bodemgebruiksbestand.

3.2.1.1 Boringen DOV

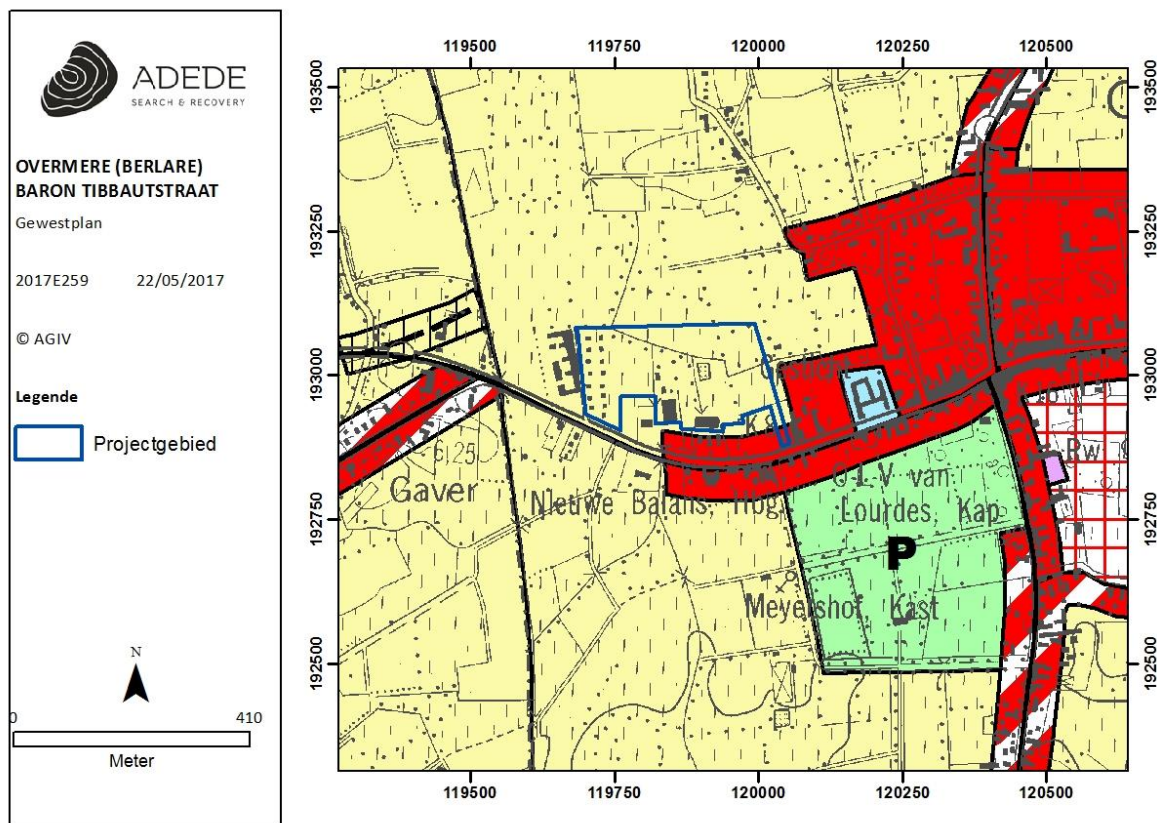
Op het onderzoeksgebied zelf werd in het verleden nog geen boringen uitgevoerd. Op een afstand van 200 - 600 m ten noordoosten van het onderzoeksgebied bevinden zich drie boringen. Op basis van deze boringen wordt volgende opbouw vastgesteld:

- Kb22d56-B27 (ca. 200 ten NO; XY - Lambert72: 120135.0 193158.0)
 - o 0.00 - 2.50 m: Quartaire afzetting
- Kb22d56-B8 (ca. 250 ten O; XY - Lambert72: 120298.0 193002.0)
 - o 0.00 - 4.00 m: Onbekend
 - o 4.00 - 34.00 m: Quartaire afzetting tot Tertiaire afzettingen: Formatie van Gentbrugge - Lid van Vlierzele
- Kb22d56-B119 (ca. 450 ten O; XY - Lambert72: 120492.0 192995.0)
 - o 0.00 10.00 m: Quartaire afzetting
 - o 10.00 31.00 m: Tertiaire afzettingen: Formatie van Gentbrugge - Lid van Vlierzele

Deze drie boringen zijn dateren van eind 19de – begin 20ste eeuw (respectievelijk 1895, 1901 en 1910) waardoor de mogelijkheid bestaat dat deze niet meer representatief is voor de huidige toestand. Voor de volledigheid wordt ze hier wel opgenomen³.

3.2.1.2 Gewestplan

Het Vlaamse gewestplan geeft de bestemming van het onderzoeksgebied cartografisch weer. De bestemming verwijst naar de algemene en aanvullende (bijzondere) stedenbouwkundige voorschriften zoals ze werden vastgelegd. Het onderzoeksgebied behoort tot het bestemmingstype agrarisch gebied met uitzondering van de zuidoostelijke hoek die binnen het woongebied geplaatst wordt.⁴

Figuur 10. Situering van het projectgebied op het gewestplan.

³ <http://www.dov.vlaanderen.be>

⁴ <http://www.geopunt.be/kaart>

3.3 Historische situering van het onderzoeksgebied

3.3.1 Algemene historische situering

Berlare werd voor het eerst vermeldt in 1166 als Berelare. Het was een heerlijkheid die toebehoorde aan de Heer van Berlare. Ze hing af van het leenhof van Dendermonde. Op geestelijk vlak hing de parochie af van het bisdom van Doornik. Aanvankelijk maakte ze ook deel uit van de dekenij van het Land van Waas, maar vanaf 1721 van die van Dendermonde.

Berlare ontwikkelde zich aan een met veen opgevulde Scheldearm. Eind 17de eeuw begon men het veen te delven en het aldus ontgonnen turf te verkopen. Deze grootschalige ontginningen zouden doorgaan tot ver in de 19de eeuw. De huidige plassen (waaronder het Donkmeer ten zuidwesten van het onderzoeksgebied) blijven als stille getuigen over⁵.

3.3.2 Historisch kaartmateriaal

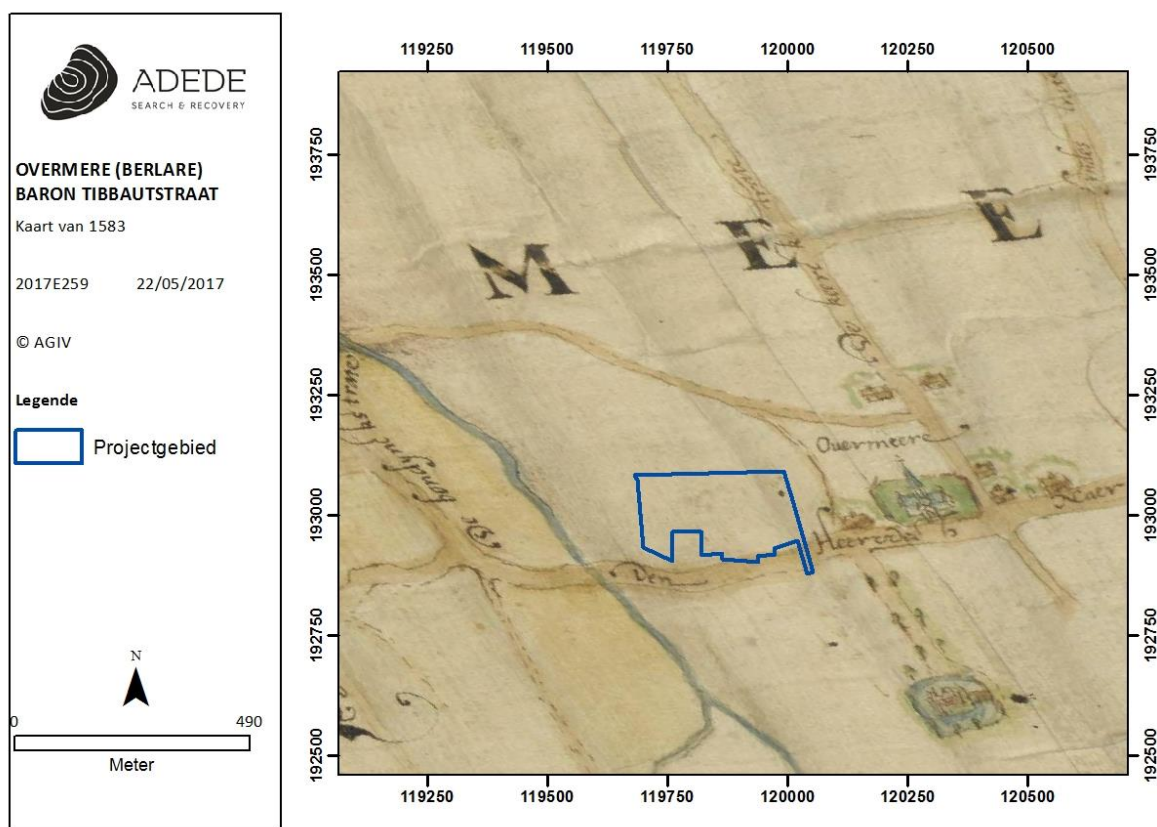
3.3.2.1 *Kaart van Horenbault (Figurative kaart van de prochien van Loochristi, Seveneecken, Overmeire en Destelberghe)*

De oudste beschikbare kaart dateert uit 1583. Deze laat geen detail toe, maar hierop valt vast te stellen dat de kerk ten oosten aanwezig is evenals woningbouw er rond. In het zuidwesten wordt eveneens een site met walgracht weergegeven.

De huidige Baron Tibbautstraat is ook aanwezig en wordt benoemd als de 'Heerweg naer dendermonde'.⁶

⁵ <http://www.berlare.be/Historiek.html>

⁶ Rijksarchief Gent

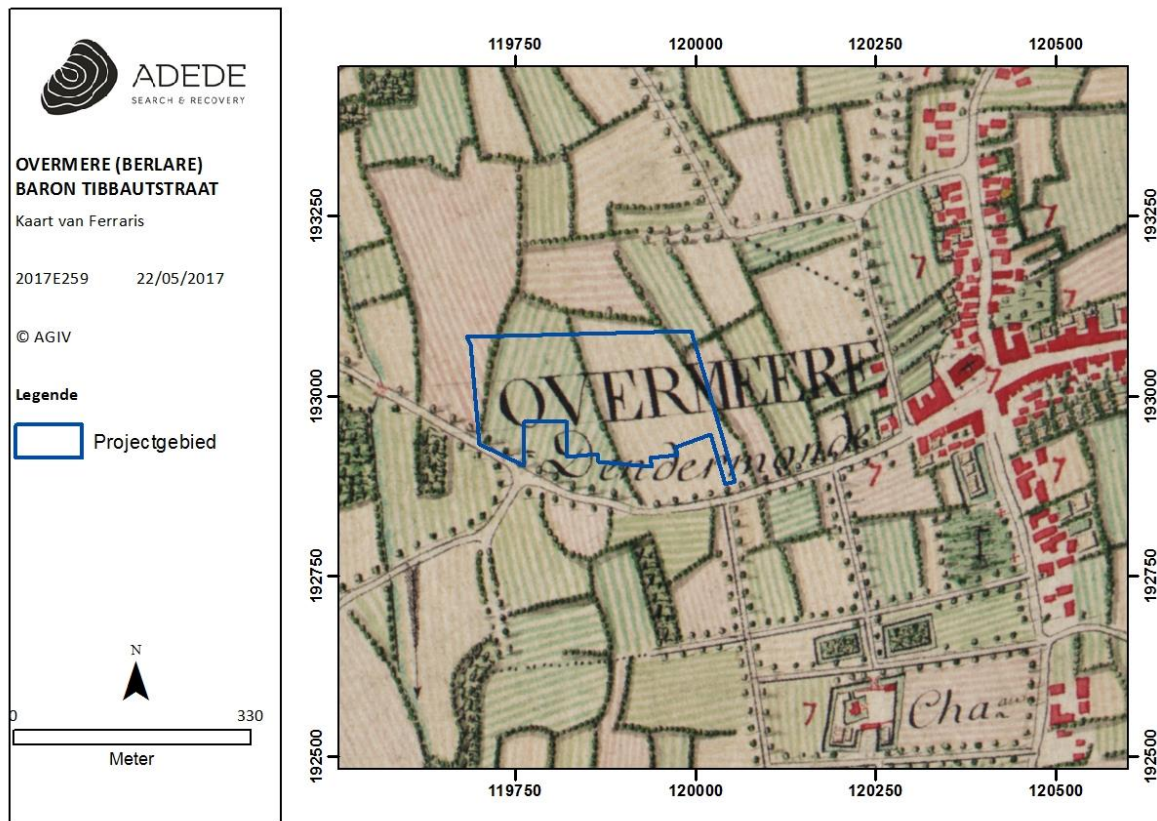
Figuur 11. Situering van het projectgebied op de kaart van Horenbault.

3.3.2.2 Figuratieve kaart van Overmere 1726

Deze figuratieve kaart schetst eveneens de omgeving maar lijkt enkel de meest unieke waarden op te nemen zonder deze specifiek te benoemen, zo wordt de omwalde site benoemd als 'het kasteel van Overmere en de Kerk eenvoudigweg 'Kerk van Overmere. Het onderzoeksgebied lijkt zich binnen het 'Loere Veldt' te bevinden, perceel no. 1⁷.

⁷ <http://www.cartesisus.be>

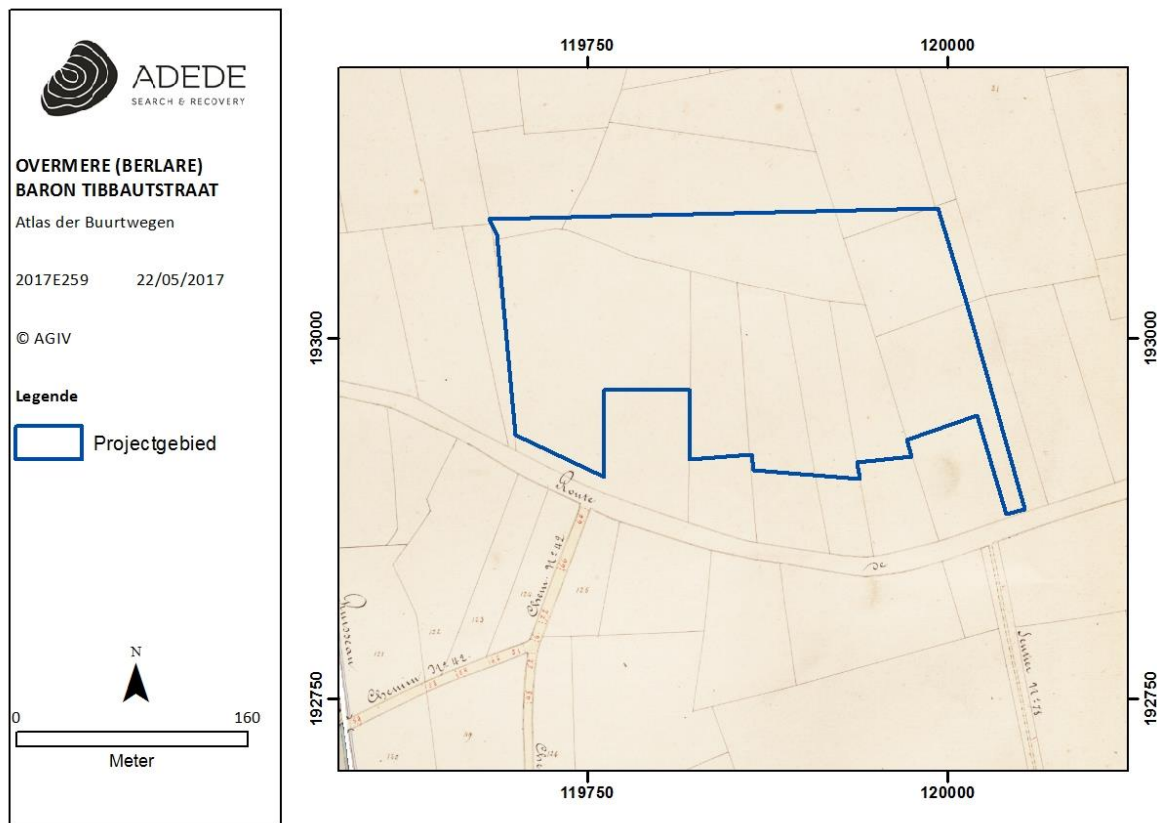
lintbebouwing lijkt te kennen in noordelijke, zuidelijke en oostelijke richting, weg van het onderzoeksgebied.

Figuur 13. Situering van het projectgebied op de kaart van Ferraris.

3.3.2.4 Atlas der Buurtwegen

De Atlas der Buurtwegen schetst een gelijkaardige situatie met het verschil dat hierbij de betrokken percelen weergegeven worden.

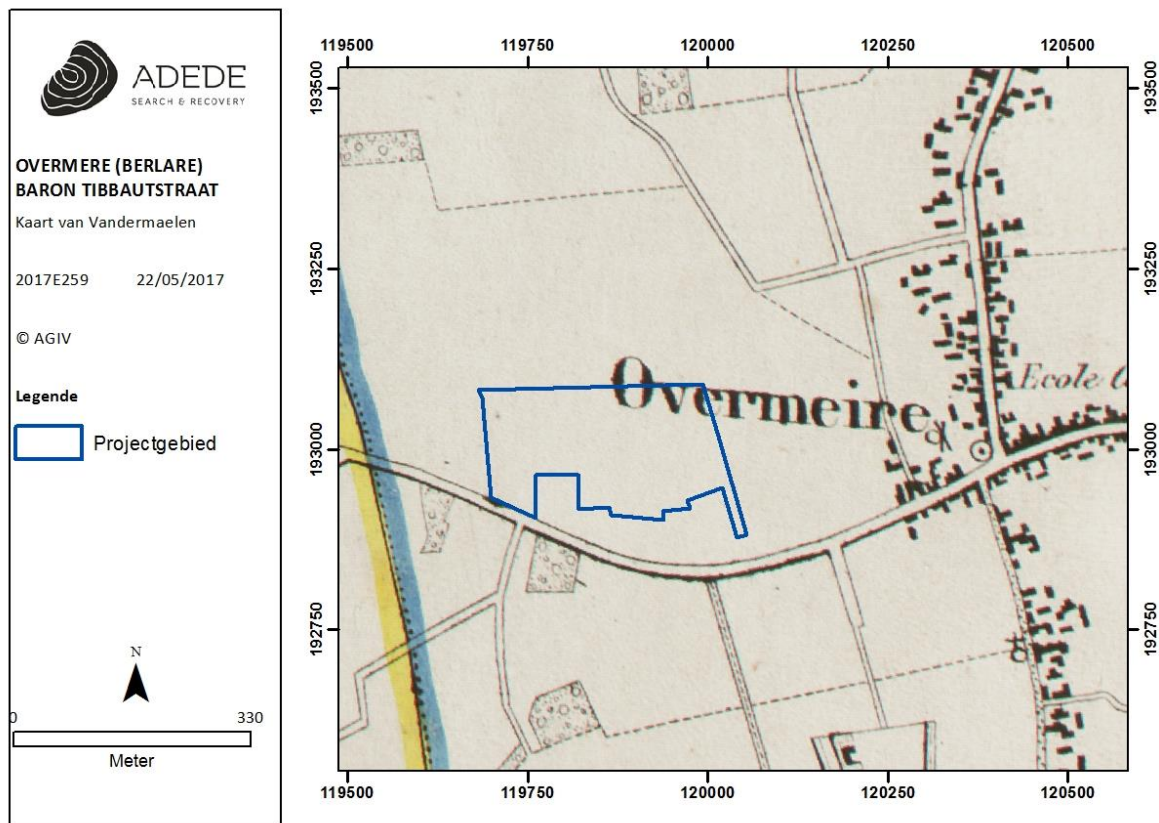

Figuur 14. Situering van het projectgebied op de kaart van Ferraris.

3.3.2.5 Topografische kaart Vandermaelen (1846 – 1854)

Philippe Vandermaelen (1795-1869) is de stichter van het “Établissement géographique de Bruxelles”. Hij publiceerde de eerste uitgave van een topografische kaart van België op metrische schaal. Voordien waren schalen grafisch, of werden ze uitgedrukt in plaatselijke maten (el, vadem, mijl, ...).

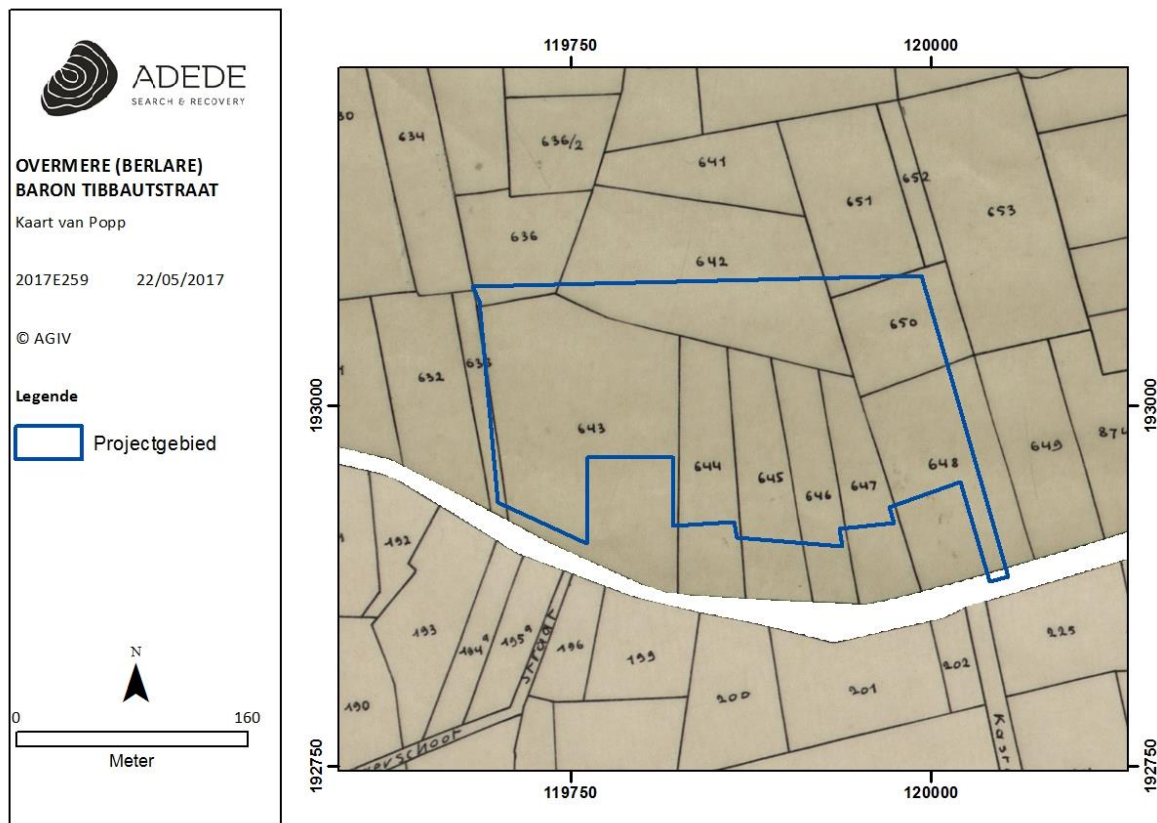
Hij werkte samen met Paul Gérard, die na het vertrek van de Hollanders in 1830, in het bezit gebleven was van de punten van tweede en derde orde van de triangulatie van Erzey. Hij maakte verschillende kaarten van België op basis van dit geodetische net en volgens de gewijzigde projectie van Flamsteed. Ook op onderstaand fragment valt vast te stellen dat de bebouwing zich uitbreidde in oostelijke richting waarbij het onderzoeksgebied zich bevond binnen niet nader beschreven land.

Figuur 15. Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen.

3.3.2.6 Kaart van Popp (1842 – 1879)

De Popp kaart geeft evenals de Atlas der Buurtwegen de percelen weer waarbinnen het onderzoeksgebied zich bevindt met het verschil dat ze ook genummerd werden. Zo wordt een deel van 636 en 642 ingenomen, evenals de percelen 643 tot en met 648 en 650.

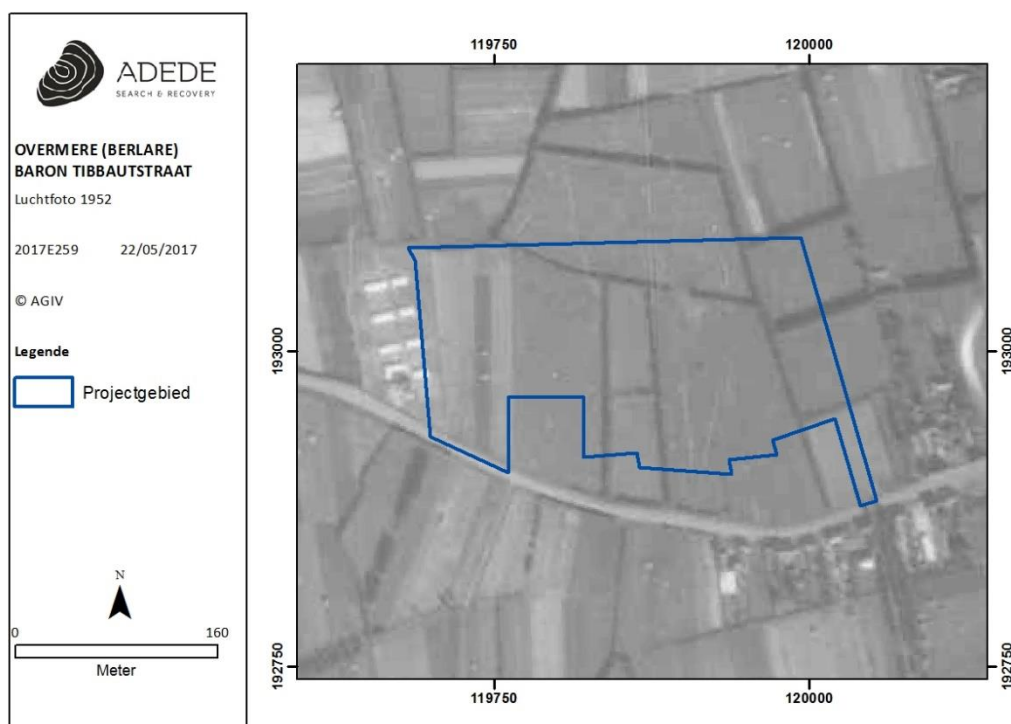

Figuur 16. Situering van het projectgebied op de kaart van Popp.

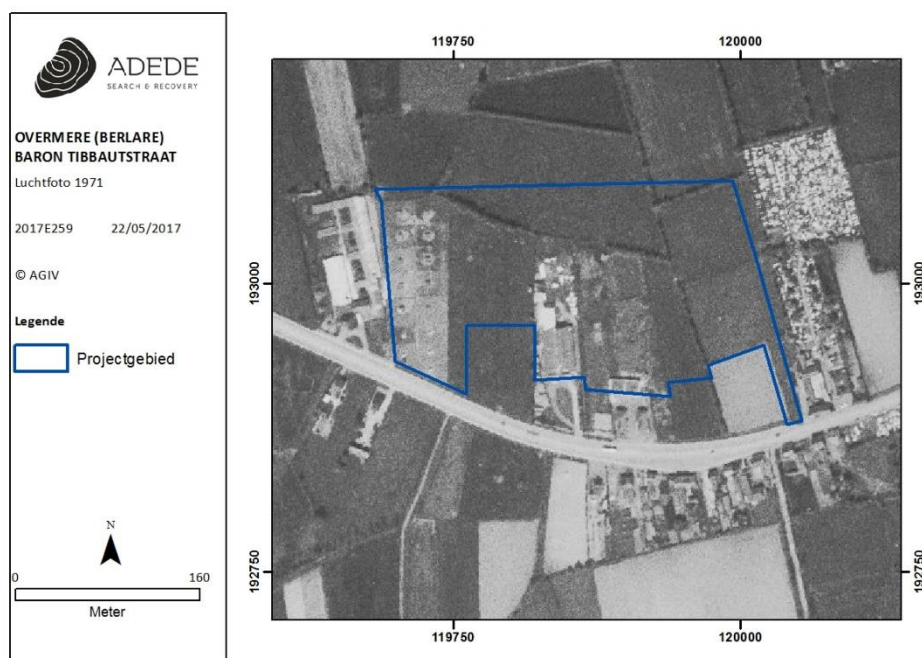
3.3.2.7 Luchtfoto's 1952, 1971 & 1979 - 1990

De oudste luchtfoto, deze uit 1952, geeft aan dat er zich stilaan een uitbreiding van bebouwing voordeed naar het westen waartoe het onderzoeksgebied behoorde. Vanaf 1971 doet er zich ook bebouwing voor in de nabije omgeving van het onderzoeksgebied. Hoewel niet duidelijk vast te stellen wat er exact gebeurd is, is op beide kaarten waar te nemen dat de bodem in het westen geroerd werd. Op de locatie waar zich de meest westelijke loods bevindt, was er achterliggend hieraan tot aan de achtergrens ook bebouwing in de vorm van bijgebouwen.

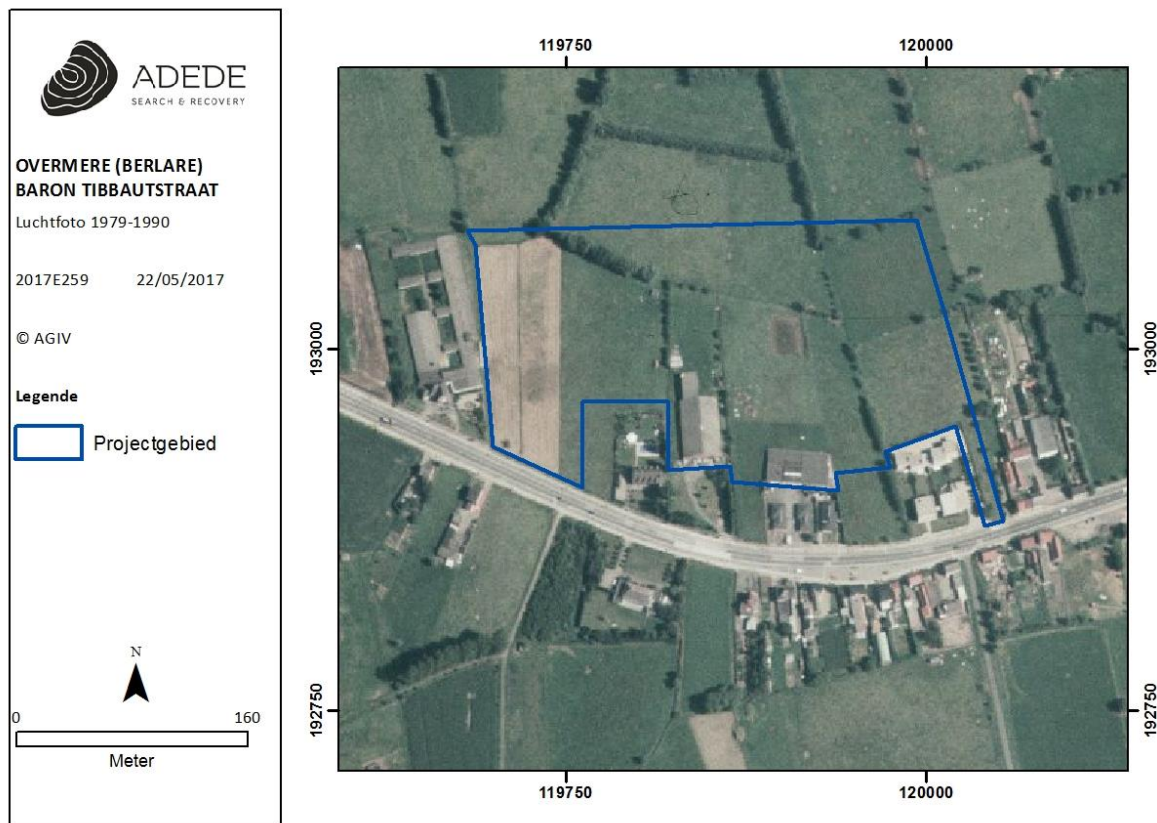
De luchtfoto uit 1979 – 1990 ten slotte geeft de drinkplaats weer, evenals akkerpercelen ten westen.

Figuur 17. Situering van het projectgebied op de luchtfoto uit 1952

Figuur 18. Situering van het projectgebied op de luchtfoto uit 1971

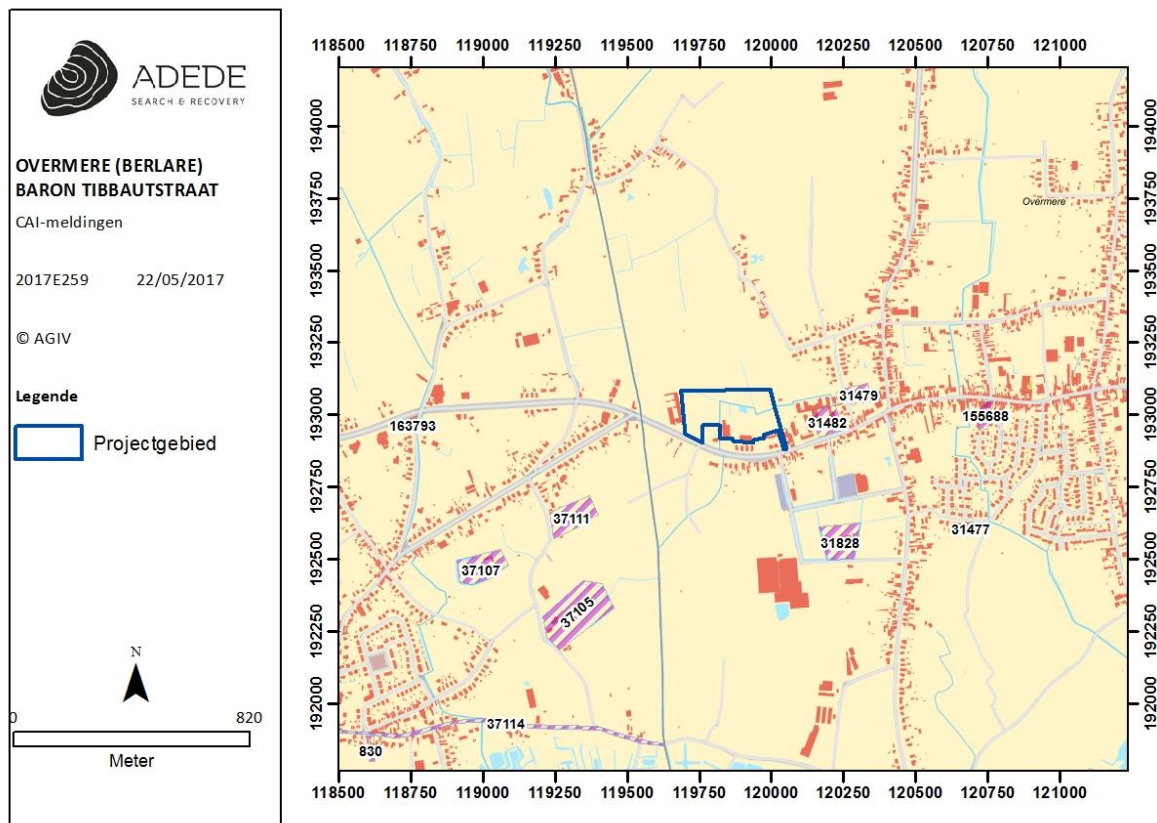
Figuur 19. Situering van het projectgebied op de luchtfoto uit 1979-1990

3.4 Archeologische situering van het projectgebied

Binnen de contouren van het onderzoeksgebied werd voorafgaand nog geen archeologisch onderzoek verricht, in de nabije omgeving evenmin. In de ruimere omgeving werd er ter hoogte van de E17 tussen Berlare en Zele een archeologisch proefsleuvenonderzoek verricht ter hoogte van de windturbines. Dit onderzoek gaf naast perceelsgreppels ook paalsporen weer teruggaand tot middeleeuwen en mogelijks ouder⁹.

Daarnaast zijn er meldingen terug te vinden op de Centraal Archeologische Inventaris die hieronder toegelicht worden.

⁹ BRUGGEMAN et al, 2012

Figuur 20. Situering van enkele CAI locaties in de omgeving van het projectgebied.

CAI Locatie 31482

Ter hoogte van het huidige OCMW rusthuis 'Ter Meere' bevond zich vermoedelijk een gasthuis gewijd aan Maria en St. Joris. Dit gasthuis zou vermoedelijk in de 14^e eeuw zijn opgericht en enkele bouwfases gekend hebben doorheen de 14^e eeuw, 17^e eeuw en 19^e eeuw¹⁰.

CAI Locatie 31479

Indicator naar het Loereveld, voorheen gekend als 'stamperstraatje' vanwege de aanwezigheid van de oliewindmolen. Op deze locatie bevindt zich het huidige kerkhof¹¹.

CAI Locatie 31828

Nabij de kapel van OLV Van Lourdes bevindt zich het reeds eerder beschreven kasteel van Overmere. Deze site met walgracht zou reeds in de middeleeuwen bewoond zijn¹².

¹⁰ VAN WAEVELDE W., 1986, 56

¹¹ <https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/31479>

¹² <https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/31828>

CAI Locatie 37111

Door middel van veldprospectie uitgevoerd in de jaren 80 van de vorige eeuw werd middeleeuwse ceramiek aangetroffen die mogelijks in verband kan gebracht worden met de ondertussen reeds verdwenen woning die nog zichtbaar was op de kaart van Ferraris¹³.

CAI Locatie 37107

Betreft een enkelvoudige, rechthoekige walgracht, die met zekerheid teruggaat tot in de Nieuwe Tijden. Ook gekend als "Herreberre-Paddepoel-hof"¹⁴.

CAI Locatie 37105

Betreft een indicator naar het kasteel van het geslacht van Kalken¹⁵.

CAI Locatie 163793

Betreft een indicator naar een kapel¹⁶

CAI Locatie 155688

Betreft een toevalsvondst daterende uit de Tweede Wereldoorlog. Tijdens bouwwerken werden 17 oefenkogels met houten kogelpunten, 1 flesje en 2 doosjes antiseptisch middel aangetroffen¹⁷.

CAI Locatie 31477

Betreft een indicator naar een korenwindmolen waarbij op dezelfde locaties verschillende malen de toren zou herbouwd zijn mogelijks teruggaand tot de 15^e eeuw¹⁸.

¹³ De Lantsheer K., 1981

¹⁴ <https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/37107>

¹⁵ <https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/37105>

¹⁶ <https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/163793>

¹⁷ <https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/155688>

¹⁸ <https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/31477>

4 Besluit

4.1 Besluit gespecialiseerd publiek

4.1.1 Archeologische waardering

Het bureauonderzoek is er niet in geslaagd de aan- of afwezigheid van archeologische restanten binnen het onderzoeksgebied aan te tonen. Wel is het er in geslaagd een archeologische verwachting te creëren.

Aan de hand van de luchtfoto's valt vast te stellen dat reeds delen van de studiezaak gewoeld zijn gedurende de laatste 70 jaar. Over de aard en diepte van deze bodemverstoringen hiervan is nog niets gekend.

Historische kaarten schetsen het onderzoeksgebied binnen een zone die gekenmerkt wordt door een totale afwezigheid van bebouwing en gebruikt wordt als akker – of weiland. Ook werd duidelijk aan de hand van deze kaarten dat de uitbreiding van Overmere zich niet richting het onderzoeksgebied bevond. Met betrekking tot de directe ontwikkeling van Overmere is er met andere woorden een lage verwachting.

Getuigenissen uit de middeleeuwen zijn vertegenwoordigd door middel van archeologische prospectie. Daarnaast wordt het gasthuis in de directe omgeving van het onderzoeksgebied gedateerd vanaf de 14^e eeuw.

Met betrekking tot de oudere periodes kan aan de hand van het bureauonderzoek moeilijk een inschatting gemaakt worden. Er bestaat een vermoeden naar de aanwezigheid van een Romeinse heirweg ten zuidwesten van het onderzoeksgebied die ruwweg van Laarne tot Destelbergen zou lopen¹⁹, anderzijds geeft de bodemopbouw ter hoogte van het onderzoeksgebied indicaties naar een goede bewaring van archeologische restanten enerzijds (mogelijke podzolbodem ten oosten) en gunstige indicaties naar exploitatie in het verleden anderzijds. Met betrekking tot de steentijden bestaat er geen specifieke verwachting, maar dient de mogelijkheid in het achterhoofd gehouden te worden.

4.1.2. Potentieel tot kennisvermeerdering en afweging verder onderzoek

Het bureauonderzoek heeft een verwachting gecreëerd naar het aantreffen van grondsporen. Deze algemene verwachting houdt in dat de grootte van het onderzoeksgebied determinerend is naar de bepaling van de kenniswinst voortvloeiend uit verder archeologisch onderzoek. Teruggekoppeld aan

¹⁹ DE LANDSHEER K., 1981, 225

de geplande ingrepen, kan gesteld worden dat deze bijna integraal binnen het onderzoeksgebied zullen plaatsvinden wat betreft het oppervlak. De verstoringsdieptes die deel uitmaken van deze stedenbouwkundige aanvraag zijn verschillend van aard en diepte, verspreid over het terrein waarbij voorafgaand een nivellering van het terrein plaatsvindt. Hierdoor dient het volledige projectgebied als verstoord beschouwd te worden. Door de bedreiging van het potentiële bodemarchief acht ADEDE bvba verder onderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk in de vorm van een proefsleuvenonderzoek. Op deze manier wordt het kennisvermeerderingspotentieel van het onderzoeksgebied optimaal benut.

4.2 Besluit breed publiek

De opdrachtgever wenst op het betrokken perceel in eerste instantie een intern wegtracé aan te leggen, de huidige waterloop te dempen en te verleggen, een parkeerterrein te bouwen en nutsvoorzieningen aan te leggen. Daarnaast worden aan de randen van het perceel groenzones voorzien waarbij de grond ten gevolge van de nivellering zal gebruikt worden. Binnen deze groenzones worden taluds aangelegd. In een volgende fase worden units voor KMO's gebouwd. Het bureauonderzoek dat door ADEDE bvba werd uitgevoerd ten einde het archeologische potentieel van deze zone in te schatten, heeft aangetoond dat verder onderzoek noodzakelijk is gezien het potentiële bodemarchief bedreigd wordt. Dit dient te gebeuren in de vorm van een uitgesteld traject omdat nog niet alle percelen in handen zijn van de opdrachtgever en de huidige eigenaar geen toestemming geeft tot verder onderzoek.

5 Bibliografie

Bogemans F., 2005. *Legende overzichtskaart Quartairgeologie Vlaanderen*, Brussel: Vrije Universiteit Brussel in opdracht van Vlaamse Overheid Dienst Leefmilieu, Natuur en Energie.

Bruggeman, J., 2012, Archeologische opgraving Overmere(Berlare) en Zele – E17 windmolenpark Bredekop.

Balthau E., 1984. Laarne. Gent, 1984, pp. 224-230. (=Archeologische Inventaris Vlaanderen, III).

De Landtsheer K., 1981. Bijdrage tot het Archeologisch onderzoek van de gemeente Kalken (Laarne) (O.-VI.). Prospektie, analyse, synthese. Bijlage 2.

Van Waelvelde W., 1986, Het aloude gasthuis van Overmere, Tijdschrift van de Heemkundige Kring van Overmere, IV, 2, pp. 56-57

Internetbronnen:

<https://dov.vlaanderen.be/dovweb/html/index.html>

<http://www.geopunt.be/>

<http://www.le-petit-bruges.be/>

<http://www.ngi.be/topomapviewer/public?lang=nl&>

http://balat.kikirpa.be/search_all.php.

<https://inventaris.onroenderfgoed.be/dibe/geheel/>

<https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten>

http://www.ngi.be/Common/ferraris_nl.pdf

6 Lijst van plannen

Plannr.	Beschrijving	Schaal	Wijze vervaardiging	Datum aanmaak
0001	Projectgebied op topografische kaart.	1:10000	digitaal	22/05/2017
0002	Projectgebied op orthofoto uit 2016.	1:4000	digitaal	22/05/2017
0003	Projectgebied op GRB kaart, kadastrale informatie.	1:1250	digitaal	22/05/2017
0004	Gekende verstoorde zones binnen het projectgebied.	1:1250	digitaal	22/05/2017
0005	Inplantingsplan bestaande situatie projectgebied.	1:1250	digitaal	22/05/2017
0006	Inplantingsplan geplande situatie projectgebied.	1:1250	digitaal	22/05/2017
0007	Projectgebied op Digitaal hoogtemodel Vlaanderen II, Digitaal terreinmodel, raster 1m.	1:60000	digitaal	22/05/2017
0008	Projectgebied op Digitaal hoogtemodel Vlaanderen II, Digitaal terreinmodel, raster 1m (Detail).	1:3000	digitaal	22/05/2017
0009	Projectgebied op de tertiair geologische kaart.	1:20000	digitaal	22/05/2017
0010	Projectgebied op de quartair geologische kaart.	1:20000	digitaal	22/05/2017
0011	Projectgebied op de bodemtypekaart.	1:5000	digitaal	22/05/2017
0012	Projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart per perceel, opname 2016.	1:4000	digitaal	22/05/2017
0013	Projectgebied op de erosiegevoeligheidskaart der Vlaamse gemeenten.	1:4000	digitaal	22/05/2017
0015	Projectgebied op het bodemgebruiksbestand, opname 2001.	1:4000	digitaal	22/05/2017
0016	Projectgebied op het gewestplan.	1:10000	digitaal	22/05/2017
0019	Projectgebied op kaart van 1583.	1:12000	analoog	22/05/2017
0020	Projectgebied op kaart van 1726.	1:10000	analoog	22/05/2017
0021	Projectgebied op kaart van Ferraris.	1:8000	analoog	22/05/2017
0022	Projectgebied op Atlas der Buurtwegen	1:4000	analoog	22/05/2017
0023	Projectgebied op topografische kaart van Vandermaelen.	1:8000	analoog	22/05/2017
0024	Projectgebied op kaart van Popp.	1:4000	analoog	22/05/2017
0025	Projectgebied op luchtfoto uit 1952.	1:4000	analoog	22/05/2017

0026	Projectgebied op luchtfoto uit 1971.	1:4000	digitaal	22/05/2017
0027	Projectgebied op luchtfoto uit 1979-1990.	1:4000	digitaal	22/05/2017
0028	CAI-locaties ten opzichte van het projectgebied.	1:20000	digitaal	22/05/2017

7 Lijst van figuren

Figuur 1. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m.	- 19 -
Figuur 2. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m (detail).	- 20 -
Figuur 3. Hoogteprofielen van het projectgebied.	- 21 -
Figuur 4. Situering van het projectgebied op de tertiair geologische kaart.	- 22 -
Figuur 5. Situering van het projectgebied op de quartair geologische kaart.	- 23 -
Figuur 6. Situering van het projectgebied op de bodemtypekaart.	- 25 -
Figuur 7. Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart.	- 26 -
Figuur 8. Situering van het projectgebied op de erosiegevoeligheidskaart.	- 27 -
Figuur 9. Situering van het projectgebied op het bodemgebruiksbestand.	- 28 -
Figuur 10. Situering van het projectgebied op het gewestplan.	- 29 -
Figuur 11. Situering van het projectgebied op de kaart van Horenbault.	- 31 -
Figuur 12. Situering van het projectgebied op de kaart van 1726.	- 32 -
Figuur 13. Situering van het projectgebied op de kaart van Ferraris.	- 33 -
Figuur 14. Situering van het projectgebied op de kaart van Ferraris.	- 34 -
Figuur 15. Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen.	- 35 -
Figuur 16. Situering van het projectgebied op de kaart van Popp.	- 36 -
Figuur 17. Situering van het projectgebied op de luchtfoto uit 1952.	- 37 -
Figuur 18. Situering van het projectgebied op de luchtfoto uit 1971.	- 37 -
Figuur 19. Situering van het projectgebied op de luchtfoto uit 1979-1990.	- 38 -
Figuur 20. Situering van enkele CAI locaties in de omgeving van het projectgebied.	- 39 -

8 Bijlagen

- Detailplannen werken